

DRÁMAMELLÉKLET

1987

OKTÓBER

KARIG SÁRA

A felelőtlenség tragédiája

Vlagyimir Gubarjev, a *Szarkofág* szerzője, 1938-ban Mogiljovban, Belorussziában született. Műszaki tanulmányait elvégezve, mérnöki oklevelet szerzett. Hosszabb ideje a Pravda tudományos rovatának szerkesztője, majd vezetője. A Szovjet Írószövetség és Újság-írószövetség tagja, állami díjas és több más kitüntetés birtokosa. Elsőként tájékoztatta Csernobilból — amint arról a magyar sajtó is megemlékezett —, az atom-erőmű negyedik blokkjában 1986. április 26-án bekövetkezett robbanásról a Pravda olvasóit. Többek között tárgyilagos, pontos és szakszerű beszámolóinak köszönhető a Znamja (Zászló) című moszkvai, 250 000 példányban megjelenő havi folyóirat május eleji megbízását, hogy írjon a látottakról a szerencsétlenség hely-színéről.

Nem ismerem a szerzőt, de meg vagyok róla győződve, hogy nem véletlenül repült a szerencsétlenség hírére Csernobilba, amikor onnan az emberek zöme önszántából vagy a hivatalos evakuálás következtében távozott. Gubarjev, lapja rendkívüli tudósítójaként, a legmegfelelőbb volt, hogy a rárótt feladatot ellássa. Több könyvet írt az űrrepülésről, az atomenergia felhasználásáról. Forrásértékű, fontos műve *Az űrkorszak* című, kitűnő áttekintést nyújtó kétkötetes munka, 1985–86-ban jelent meg. De ezt megelőzőleg szinte az egész világot bejárta. Felkereste a nukleáris kutatással foglalkozó intézeteket, és újságíróként az első volt, aki hír-lapi tudósításokat küldött a világ majdnem minden tájáról a lefolytatott kísérleti atomrobbantásokról. *Kétlépésnyire az epicentrumtól* című könyvében számolt be rendkívüli tapasztalatairól. Több dokumentumfilm forgatókönyvét írta meg, és szerzője a Gorkij Stúdióban 1986-ban bemutatott nagy sikerű, *Az újonnan jöttek* című játékfilmnek. A *Szarkofág* nem első színműve. Négy darabot írt — köztük a *Rajta, gyerünk!* és a *Különleges repülés* című színdarabjait számos szovjet színházban bemutatták.

Mintha egész életében arra készült volna fel, hogy negyvennyolc éves korában, egészségét, talán életét is kockáztatva, Csernobilba repüljön. (A magyar televízióban is bemutatott, Csernobilról készült dokumentum-film írójának és operatőrének, Vlagyimir Sevcsenkónak haláláról ez év júniusában adtak hírt a lapok.) Gubarjev nem tudósítást írt, hanem színdarabot; kéz-iratát 1986. július 6-án adta át a Znamjának: „az igazra tanú” megrázó művet alkotott, amely már meg-jelenésekor sok vitát szült a hazai közegben, és néhány hónap múlva a tambovi színházi bemutató még több és nagyobb indulatot váltott ki. A szovjet vidéki színházak hagyományos, évenkénti seregszemléjén a tambovi színház 1987-ben a *Szarkofágot* mutatta be Moszkvában. Az előadást, az érdeklődők nagy számára való tekintettel, kétszer is megismételték. A külföld is fel-figyelt Gubarjev drámájának tambovi bemutatására, és Tambov — a háromszáz éves múltúra visszatekintő, egy-kori orosz erődítmény, az orosz kultúra végvára — a világ kulturális érdeklődésének középpontjába került. Bécsi és londoni színházi szakemberek nézték meg

Tambovban Gubarjev darabját, és Bécsben már 1986-ban, Londonban 1987-ben bemutatták; az Egyesült Államok is lekötötte a dráma előadási jogát (tudomásom szerint rövidesen színre kerül New Yorkban). Az egyik legnagyobb angol könyvkiadó, a Penguin Books a be-mutatóval egyidejűleg kiadta a színdarab angol fordítását, és az Observer című londoni napilap hat diplomáciai és tudományos munkatársának, tudósítójának *Csernobil: a nukleáris álmom vége* című könyve még 1986-ban megjelent Londonban a William Heinemann és a Pan Books közös kiadásában, a zsebkönyvtár sorozatban, óriási példányszámban. Ez a könyv borulató címe ellenére nem ellensége az atomerőműveknek, a cím inkább azt az aggodalmat fejezi ki, amelyet a szerzők éreztek. (Érdekes, izgalmas olvasmány, még laikus olvasó számára is, és abban is különbözik a ^{Cser}nobili katasztrófáról szóló külföldi megnyilvánulások zömétől, hogy ha nem is menti fel az atomerőmű vezetőit a felelősség alól, de nem állítja azt, „hogy nálunk nem történhetett volna meg”, sőt, kitér mind-azokra a kisebb-nagyobb nukleáris balesetekre, szerencsétlenségekre, amelyeket — más körülmények között és más politikai helyzetben — nyugaton, és a tengeren-túl is, „elhallgattak” (persze a szerencsétlenségek következményei nem voltak olyan nagy kiterjedésűek, mint amilyenek a könyv szerzői szerint lehettek volna).

A *Szarkofág* műfaját maga a szerző tragédiának nevezi. A tragédia elnevezést az angol kiadás és színház is átvette. A darab fordítója a könyv előszavában Gubarjev művét a görög sorstragédiákhoz hasonlítja, meg-jegyezve, hogy a szerző nemcsak naturalista drámát írt, hanem „nagyon szigorúan betartja a görög tragédia arisztotelészi szabályait, az idő, hely és cselekmény egységét”. Az angol fordító szerint a tragédia okozói azok, akik „a nagy Atom-istennel nem bántak kellő tisztelettel és ezzel kihívták maguk ellen Nemezis boszszúját”. A XX. században a drámaírók sok klasszikus hagyományt elvetettek vagy átalakítottak, és Gubarjev színműve inkább tekinthető az európai színpadokon — a szovjet színpadokat is beleértve — egyre gyakrabban előadott dokumentumdráma egy változatának. És a magyar nézők, olvasók ebből a színdarabból más tanulságot vonnak le, más üzenetet hallanak ki. Hősök, áldozatok és bűnösök szerepelnek benne. Hősök — a kötelességtudás, áldozatvállalás, közösségi érzés és felelősségérzet képviselői: a kötelességét etikusan telje-sítő Ügyész, a tűzoltók, az Operátor, a Fizikus, a Sugárvédelmi Intézet Kísérleti Osztályának összes dolgozója, orvosok és ápolók egyaránt; közéjük sorolnám az amerikai Kyle professzort, aki valóban részt vett a csernobili szerencsétlenség áldozatainak megsegítésé-ben. (A darabban nevét, mint ahogyan a szovjet orvosok nevét is, megváltoztatták.) Áldozatok — Kláva néne, a Gépkocsivezető és — bár „hivatásos” betörő, a Biciklista is (szerepeltetésével a szerző a társadalmilag káros tevékenység arányait érzékelteti); bűnösök — a Tábornok, és sokkal kisebb mértékben a Sugárdózismérő is, akik tudatlanságuk, korlátoltságuk miatt pusztulnak el a halálos sugárfertőzéstől, és a dráma főbűnöse: az Atomerőmű Vezetője, aki tudta és megértette, hogy mi történt, akinek tudnia kellett volna, hogy milyen rettenetes felelősség terheli, de a következményekkel sosem törődött, még a szerencsét-

lenség megtörténte sem, ő a középszerű, önző karrierista, a „jó” és szervilis hivatalnok típusának meg-testesítője, aki mindig kiérdemelte főnökei meglepedését, de a holnap nem érdekelt, csak a ma pillanatnyi, mulékony előnyei; cinikus, sértődött, önmagát ártatlannak tartó ember, aki voltaképpen meg sem ér-tette vétkeinek súlyosságát. S Gubarjev a Halhatatlan személyében a drámának narrátort adott, aki mindig és mindenütt ott van a színen vagy a háttérben, és — azt hiszem — ő mondja el sokszor a szerző üzenetét is, az atomerómű katasztrófájának keserű, de vég-kicsengésében emberi, reménykedő tanulságát.

A Szarkofág magyar fordításából televíziójáték készült, Benedek Katalin dramaturg gondozásában. A magyar televízió július 31-én mutatta be Gubarjev drámáját. Két nappal azután, hogy Csernobilban az ítélet kihirdetésével befejeződött az 1986. év áprilisában történt szerencsétlenségért felelős személyek pere. A fő-bűnösöket — az atomerómű volt vezetőjét, főmérnökét és helyettes főmérnökét tíz-tíz év szabadságvesztésre ítélték. Ez a maximális büntetés, amit az ukrán büntető törvénykönyv szerint bűnükért kaphattak. A tíz évet az elítélteknek javító-nevelő munkatáborban kell letölteniök; az ítélet ellen fellebbezésnek helye nincs. A tárgyaláson a hat vádlott csak részben ismer-te el bűnösségét, vagy tagadta azt. A tárgyaláson a bíróság döntött három újabb büntügyi eljárás kezdeményezéséről is — azok ellen, akik elmulasztották a lakosság sugárzás elleni védelméhez szükséges intézkedések megtételét, valamint az energiaügyi minisztérium illetékesei ellen, akik nem megfelelően ellenőrizték a csernobili atomerómű biztonsági előírásainak megtartását, és eljárás indul azok ellen a tervezők el-len is, akik elmulasztották a reaktor korszerűsítését. A fenti, néhány mondatnyi idézet a Magyar Távirati Iroda jelentéséből azért kívánczok ide, mert talán segít feloldani a reménytelen keserűséget, amit a darab elolvasása és megtekintése kivált.

Ügyszólván nincsen olyan nap, hogy a magyar és a külföldi sajtóban ne jelenne meg valamilyen hír a csernobili reaktorkatasztrófával kapcsolatban. (A Nép-szabadság, például, augusztus 8-i számában beszámol dr. Robert Gale [a színdarabban Kyle] csontvelő-spe-

cialista professzornak egy amerikai folyóiratban meg-jelent fontos cikkéről, amelyben dr. Gale hangsúlyozza az atomeróművek építésével és működtetésével kapcsolatos nemzetközi összefogás szükségességét.)

A Szarkofág tanulsága — az egyre intenzívebb tanulás, a szorosabb emberi, nemzetközi összefogás, lelkiismeretesebb munka szükségessége, a gépies munka, a felelőtlenység megszüntetésének szükségessége. Ezt a tanulságot a szerző egészen félreérthetetlenül a Fizikussal, Kyle professzorral és a Halhatatlannal mondatja ki.

Úgy érzem, hogy e bevezető keretében inkább a tájékoztatás a feladatam, és nem a darab elemzése. Azzal sem bírálni akartam, hogy a színmű dokumentumjellegét kiemeltem, inkább fokozni szerettem volna a mondanivaló hitelességét. Hogy egy „ténydráma” magától értetődően az eseményhez, az időponthoz, a körülményekhez kapcsolódik, még nem jelenti azt, hogy mondanivalója nem általános érvényű emberi mondani-való. Ami a magyar olvasóknak, nézőknek — és a világ minden emberének — egyformán szól, az aggodalom hangja, a tanulság levonása egy szerencsétlenségből, amely a szovjet emberek százainak, esetleg ezrei-nek egyéni tragédiája, de hatása kiterjedt a Szovjet-unió határán túlra is.

Gubarjev drámája, dokumentumjátéka, hőseinek emberi tragédiája mégsem atomellenes, a szereplők egyike sem támadja az atomeróműveket, amelyek világosságot és segítséget adnak az emberiségnek, ha vezetői és dolgozói egyaránt érzik a felelősséget, és szeretik munkájukat; a szereplők — és a darab szerzője — csak az emberi felelőtleniséget, a közömbösséget és tudatlanságot támadják, és a bürokrácia lélektelen hatalmát, ezt a világon mindenütt elhatalmasodó rémet. S a Halhatatlan búcsúzó szavaiban, amelyeket Kyle professzornak mond el, üzenet, intelem van, és tanulság: „...akkor te ott, Amerikában, mondd el a tiédnek, akik az atombombát akarják ... Mondd el, ha elindul a robbanás, akkor semmi sem marad, senki sem ... Vagy legfeljebb olyanok, mint én . De ebben nincs semmi öröm, nincs benne sem öröm, sem élet. Így mondd el.”

Szarkofág

Tragédia

Fordította: Karig Sára

Május elsején Csernobilba repültem hivatalos meg-
bizatásból. Felhívtak a Znamja című folyóirattól: „Várjuk a
kéziratot. Mindenről írj és — nyíltan. A terjedelmet nem
határozzuk meg, a formát magad válaszod ki.”
Megegyeztünk. Csak egyre nem gondoltam hogy a hivatalos
megbízásra készült beszámolómból szín darab lesz — tragédia.
(1986)

A szerző

Szereplők:

PTYICINA, LIGYIJA SZTYEPANOVNA — professzor: ANNA
PETROVNA — kandidátus
SZERGEJEV, LEV IVANOVICS — az intézet igazgatója VERA
NAGYEZSDA fiatal orvosok, szakmai gyakorlaton
LJUBOV
ÜGYÉSZ

KYLE — amerikai professzor

1. sz. fülke — BICIKLISTA

sz. fülke — KLÁVA NÉNE

3. sz. fülke — TÚZOLTÓ

4. sz. fülke — GÉPKOCSIVÉZETŐ

5. sz. fülke — ATOMERŐMŰ VEZETŐJE — (AMA vezetője)

6. sz. fülke — SUGÁRDÓZISMÉRŐ

7. sz. fülke — OPERÁTOR

8. sz. fülke — TÁBORNOK (tűzoltó tábornok.
belügyminisztériumi beosztásban)

9. sz. fülke — FIZIKUS

10. sz. fülke — HALHATATLAN (azelőtt: NYŰL —
csúfnév)

Az intézet munkatársai

A cselekmény, sajnós, a jelenben játszódik

ELSŐ FELVONÁS

A Sugárvédelmi Intézet Kísérleti Osztálya. Nagy halt,
amelyben puha, kényelmes karosszékek állnak. Általában itt
folyóznak a reggeli operatív tanácskozások. Jobbra, az enyhén
áttetsző redőny mellett az ügyeletes asztala áll. Az asztalon
üvegburával lezárt telefon, asztali lámpa. A fülkék a színpad
mélyén vannak elhelyezve. A fülkék félig átlátszó ajtaján
szám van

1

A lámpa csupán a 10. sz. fülkében ég, a többiben sötét van. A
fülkéből Halhatatlan jön ki, körülnéz, az ügyeletes asztalához
lopakodik. Megpróbálja kinyitni az üvegburát, de kulcs nélkül
nem fér hozzá a telefonhoz. Anna Petrovna lép be, szemmel
tartja Halhatatlant

ANNA PETROVNA A kulcs nálam van. De kit is hív-nál fel?
HALHATATLAN A szenvedélyek erősebbek nálunk ...
Felhívni? Hát akármilyen számot, csak azért, hogy emberi
hangot halljak. Olyan unalmas egyedül... Vajon a maga
szabadsága, Anna Petrovna, már véget ért? Számításom
szerint még legalább három napig lustálkodhatott volna.
ANNA PETROVNA Szergejev megkért, hogy jöjjenek vissza
hamarabb. Két hét múlva lesz a konferencia — amelyen
előadást tart. (Átmegy a hallon, leül egy karosszékre)
Elfáradtam a szabadságom alatt.
HALHATATLAN De hiszen tanácsoltam magának, hogy
utazzon délre, egy szanatóriumba. Hát pihenhet az

ember egy nyaralóban? Mindenféle ágyások, sárga-répák
meg cseresznyefák . . .

ANNA PETROVNA A cseresznyeszédésig még legalább három
hét van hátra.

HALHATATLAN Általában egy nyaralóval elég gond van.
Egyébként nekem sohasem volt nyaralóm, csak úgy
gondolom... Délre azonban utaztam, Alupkába. A
szakszervezettől kaptam beutalót... Van vagy tíz éve, de a
déli tájat jól emlékezetembe véstem... Az igaz, nem
fürödtem, már hideg volt — vagy december, vagy január, de
emlékszem, hogy nagy kedvem lett volna fürödni. A fiúkkal
egyszer „elláttuk magunkat üzemenyaggal” és kimentünk a
tengerpartra. De alig fogtunk hozzá a vetkőzéshez, egyszer
csak ott termettek a határőrök ...

ANNA PETROVNA Ugyan már, miféle határőrök van-nak
Alupkában?

HALHATATLAN Nincsenek? Tehát akkor a rendőrség.
Egyáltalában még megmártózni sem engedtek bennünket.
Kár! Így aztán életemben egyetlen-szer sem fürödtem a
tengerben... De az jó, hogy a maga szabadsága véget ért. Itt
mind csak ideiglenes ügyeletesek voltak, aggodalmaskodók.
Felveszik a védőmaszkot és le nem rakják ... Megpróbáltam
rá-beszélni őket, de hogy képzelhettem ... Féltek tőlem, mint
egy bépkoklostól. . .

ANNA PETROVNA Már átköltöztél a tizesbe?

HALHATATLAN Ráuntam az előzőre. Kis időt eltöltök a
tizesben, aztán átmegyek az ötösbe — az mégiscsak
középen van. Vagy talán elkezdjem megint az eggyessel?

ANNA PETROVNA Ahogy akarod ... Gyűjtöttem ke-
resztretjvényeket neked. Mindenféle újságból. (Át-nyújtja az
újságkivágásokat)

HALHATATLAN Hát nem felejtette el. Köszönöm, köszönöm...
Unatkoztam maga nélkül. Mégiscsak más az, ha valaki egy
intelligens emberrel érintkezhet.

ANNA PETROVNA Új orvosok jöttek az intézetbe, szakmai
gyakorlatra. Fiatalok, az atomerőműveknél dolgoznak. Ha
nincs kifogásod ellene, bemutatlak nekik.

HALHATATLAN Hát képes vagyok én a kérését el-utasítani,
Anna Petrovna? Az ön kérése — számomra parancs. Ha az
orvostudományának van rá szüksége, készséggel állok
rendelkezésére!

ANNA PETROVNA (az ügyeletesasztalhoz megy, ki-nyitja
kulccsal az üvegburát, tárcsáz. A kagylóba) Várjuk ...
Hárman? ... Igen, igen, Ligyiya Sztyepanovna, mindent
részletesen elmondok nekik. Értem, hogy feltétlenül
tudniuk kell... Várjuk ...

HALHATATLAN Jönnek?

ANNA PETROVNA A melegházban vannak. HALHATATLAN
Voltam ott — kiránduláson. Lev Ivanovics megengedte.
Érdekes volt. Es milyen kicsik voltak a fehér gombok! Még
azt is felajánlottam, hogy egy akkora gombát természetek ...
nos, mint ez a szoba! Hogy egyszerre elég legyen egy
négytagú családnak! Levesnek, sült ételnek. Sőt, még
gombás mártást is készíthetnének, tartaléknak. Ott egy
olyan rokonszenves ... igen, olyan nagyon nevetős asszisz-
tensnő a laboratóriumban... azt felelte nekem: „El-
feledkezett a stronciumról és a céziumról?” És kacagott. Hát
én vagyok az, aki elfelejtkezhet?! Így hát, kedves Anna
Petrovna, tanulja meg, hogyan kell a fehér gombokban
megszüntetni a kisugárzást, és mi ketten elárasztsuk az
országot vargányával... Ugye milyen kitűnő perspektíva?

ANNA PETROVNA (mosolyog) Neked van nálunk a
legnagyobb fantáziád ...

HALHATATLAN Ennek élek, ha már úgyis a maguk
tudományához vagyok kötve. Bocsánatot kérek, mind-járt
itt lesznek a vendégek, mennem kell átöltözni, hogy
megfelelő legyen a külsőm. Hadd várjanak egy keveset.

Elmegy a tizesbe, a saját fülkéjébe, Vera, Nagyezsda és Ljubov
lép be

VERA Azt hiszem, jó helyre jöttünk.

NAGYEZSDA Szép itt. Teljesen más, mint odalent ...

ANNA PETROVNA Jöjjenek be... Jó napot! Vártuk magukat.
LJUBOV Furcsa helyiség ...
ANNA PETROVNA Ezek speciális fülkék. Azok számára,
akiknél a negyedik stádium ...
NAGYEZSDA De hiszen ezek a fülkék — üresek! ANNA
PETROVNA Szerencsére, igen. Egyelőre mind-össze egy
páciensünk van.

VERA De miért van akkor ennyi fülke? ...
ANNA PETROVNA Amikor az intézet létesült, azt gondolták,
hogy nem fognak üresen állni. De hang-súlyozom:
szerencsére kevés a páciensünk ...

LJUBOV És bizonyára nem sokáig tartózkodnak itt.
ANNA PETROVNA Igen, többnyire így van. De van kivétel is.
Es éppen őt szeretném maguknak bemutatni ... *(Vera a
kivilágított 10. sz. fülkére mutat. Anna Petrovna igenlően
bólint)* Tetszett maguknak odalent?

NAGYEZSDA A második emelet ... Borzalmas. És siralmas.
Különösen a kiskutyák.

LJUBOV Mintha mindent értenének ...

VERA Nem lenne szükséges.
ANNA PETROVNA Jóllehet kegyetlen dolog, de szükséges.
VERA Én a második emeletre kérem magam.

LJUBOV És én az elsőre — ott növények vannak, nem
néznek a szemedbe, mint a kutyák meg a macskák. VERA
De mi könnyíthetünk a szenvedéseiken. Leg-
alább egy kicsit.

NAGYEZSDA Én mégis inkább Ljubovval együtt maradnék.
ANNA PETROVNA Ezt Szergejev dönti el. És Lev Ivanovics,
bár meghallgatja a kéréseket, a saját el-gondolása szerint
dönt.

LJUBOV Nagyon szelíd, jó embernek látszott ...

*Megjelenik Halhatatlan. Elegáns öltönyt visel, fehér inget
sötétkék csokornyakkendővel*

HALHATATLAN Nos, ez vagyok én.

ANNA PETROVNA Nem találok szavakat! HALHATATLAN
Amióta megváltoztattam a nevemet,
az életmódomat is megváltoztattam, Anna Petrovna! VERA
Bocsásson meg, de hogy változtatta meg a ne-
vét?

HALHATATLAN Egyszerűen : elhatároztam és megvál-
toztattam! ... Tehát: én a legteljesebb mértékben
rendelkezésükre állok. Honnan kezdjük? Ha a mi bájos
Anna Petrovnaánk egyetért vele, akkor egy rövid
bevezetéssel kezdem, majd azután a legnagyobb örömmel
válaszok a kérdéseikre, kedves vendégeim.

ANNA PETROVNA Dolgozom egy keveset. Ha szükség lenne
rám, itt vagyok. *(Visszamegy az ügyeletesszálhoz)*

HALHATATLAN Helyezzék magukat kényelembe. Kérem.
(Karon fogja Nagyezsdat, aki ösztönösen vissza-hököl) ... Ó,
ne aggódjon, én önnek semmiféle veszélyt nem jelentek, a
helyzet ellenkező — az, hogy ön veszélyes számomra.
Elhatároztam azonban, hogy leküzdöm belső félelmemet,
mert határtalanul híve, valósággal rabja vagyok a
tudománynak, és ennek tudata segít leküzdennem a
gyengeséget, amely annyi-ra jellemző az emberre, lelkére és
szervezetére egyaránt ...

ANNA PETROVNA Talán nem kellene ilyen fennköltlen ...

VERA De miért ne ... Az elvtárs ...

HALHATATLAN A jelen pillanatban Halhatatlannak hívják.
Én magam választottam ezt a nevet. Optimista a hangzása,
akár igaz, akár nem.

VERA Igen ... Természetesen ...

NAGYEZSDA És hogy hívták azelőtt?

HALHATATLAN Nyúlnak! ... Hát igen, az a bizonyos
nyulacska, csak nagy kezdőbetűvel! S azok, akik itt a
második emeleten vannak — mind kis kezdőbetűsek. Ugye
megértene?

VERA De miért?

HALHATATLAN Én — az érzelmek embere vagyok. Akkor
szörnyű hangulatban voltam, mert összeütkö-

zésbe kerültem Ligyija Sztjepanovnával. Mindössze hat
oldalt szentelt nekem a disszertációjában, és ez nagyon
lehangolt, és ezt nem titkoltam előtte. De most, amikor
megjelent Szergejev és Ptyicina három tanulmánya,
megértettem, hogy nem volt igazam Ligyija
Sztjepanovnával kapcsolatban. Dolgozik, és értékeli
engem... S elhatároztam, hogy felveszem a Halhatatlan
nevet, de ha... szóval, ha bármi történik, visszavehetem az
előző nevemet ...

NAGYEZSDA *(zavartan)* Semmit sem értek!

HALHATATLAN Ez nem olyan egyszerű. Ezért hát lássunk
hozzá. Tehát, következik a bevezetésem ... Persze,
felolvashatnám — úgy, mint ahogyan minden jelentős
sajtókonferencián csinálják —, a szöveg a fülkémbe van,
de azt hiszem, találkozásunk a bizalmas
magánbeszélgetésre alkalmasabb, és ezért emlékezetből
mondom el...

A színpad hátsó része fokozatosan kivilágosodik

...Négyszáznyolcvanhetedik napja tartózkodom itt. Ez a
tény egymagamban is példátlan az orvostudományban — az
egész világon. Így hát, bájos vendégeim, higgyék el, hogy
önöknek nagy a szerencséjük. Igen, jól tudom, hogy az én
érdemem ebben az anynyira valószínűtlen, szinte
fantasztikus tényben nem oly jelentős; a lényeges,
'természetesen, Ptyicina és Szergejev professzorok és
magától értetődőleg Anna Petrovna tudása és szakértelme,
de nem szeretném kisebbiteni a magam hozzájárulását
sem, amellyel a tudomány ügyét segíthettem. Azért mégis,
tizenhat operációt kibírni — közülük hét csontvelő-
átültetés, három tüdő- és már hat májműtétet . Igaz is,
Anna Petrovna, ugye még három-négyre lesz szükségünk?

ANNA PETROVNA Azt hiszem, háromnál nem több-re!

HALHATATLAN Köszönöm... Tehát, tizenhat operációt kibírni
nem mindenki képes... Mit sikerült tisztázni. eddig ennek
az anynyira egyedi — hangsúlyozom, hogy a világon egyedüli
— kísérletnek során? Mindenekelőtt mi még nem ismerjük
elégge az emberi szervezet lehetőségeit sugárártalom
esetén. Egyéb-ként, vegyék figyelembe, hogy mindezt a
betegség negyedik stádiumában!

VERA Ez lehetetlen!

HALHATATLAN Teljesen egyetértek önnel — az ember
néhány nap leforgása alatt meghal! Én pedig, amint látják,
életben vagyok és beszélgetek önökkel. Az én kísérletem
történetét a mai napig tizennégy tudományos
tanulmányban ismertették, amelyeket az intézet
munkatársai készítettek és közöltek, közülük kettő
hamarosan nyomtatásban is megjelenik. Ezenfelül három
jelentős nemzetközi konferencián is beszámoltak rólam,
amelyeken igazgatónk, Lev Ivanovics Szergejev vett részt.
Két doktori disszertációban taglalják a kísérlet egyik fontos
kérdését, nevezetesen — az én csontvelőm átültetésének és
alkalmazkodóképességének sajátosságait. Anna Petrovna
most írja a disszertációját az én májmról... A rólam írt
munkák listáját készséggel megmutatom önöknek, ha még
nem ismerkedtek volna meg vele .

. NAGYEZSDA

Én olvastam, de — becsületesen beval-

lom — nem hittem el. Tehát ön az Ny. páciens?

HALHATATLAN Előző nevem — Nyúl — első be-

tűje.

LJUBOV És mi az igazi neve?

HALHATATLAN Gondolja azt, hogy elfelejtettem ... ANNA

PETROVNA Erről ne kérdezzenek. Itt nincs ve-

zetéknév, ide senkinek sincs joga belépni! ... LJUBOV

Bocsásson meg. Tudom. Csak úgy kiszaladt

a számon.

HALHATATLAN Pácienseinkről minden felvilágosítást meg

lehet kapni az Eüminben.* Ha ... Ha akad érdeklődő.

VERA Mit akar ezzel mondani?

A színpad hátsó részében egyre erősebb a vörös fény

HALHATATLAN Irántam — senki ... Ó, ez rendkívül
romantikus történet. *(Felélénkül)* Szerelmes voltam és

Eümin az Egészségügyi Minisztérium rövidítése.

viszonszerettek. Szerelmem patyolattiszta szépség volt ... mindig imádtam a szókéket! De egyszer találkozott valakivel. Egy hollófekete hajú férfival, amilyeneket gyakran mutatnak a televízióban. És nem tudta leküzdeni fellángoló szenvedélyét... Önöknek, bizonyára, ez ismerős történet.

LJUBOV Megtörténik az ilyesmi.

HALHATATLAN S ez a szenvedély, természetesen, elpusztította őt és engem is. Szenvedtem, kinlódtam. Az élet kibírhatalanná vált, és egyszer, egy örütségi rohamban, eltulajdonítottam az izotóplaboratóriumból egy plutónimampullát — önök bizonyára tudják, hogy ez a legerősebb sugárforrás —, és lenyeltem. Úgy akartam elpusztulni, hogy örökre megjegyezze magának, és az a fekete gonosztevő ...

ANNA PETROVNA Khm-khm ... *(Köhécsel)*

HALHATATLAN Anna Petrovna, hát én nem tudok éppen most, a törvényrendelet után* és ezzel a jellem-beli gyengeséggel folytatott általános küzdelem közepette... az alkoholról beszélni ...

ANNA PETROVNA Nekik lehet.

HALHATATLAN De én mégis szégyenkezem miatta ... Értse meg — három bájos leány és — az alkohol. Nem, nem tudok.

ANNA PETROVNA S gyámoltunk erősen ittas állapotban elaludt a berendezés mellett. Sajnos, ezt senki sem vette észre. A „kísérlet” körülbelül három óra hosszát tartott. A teljes sugárdózis nagyobb volt, mint hatszáz röntgen. Hozzánk eszméletlen állapotban szállították be ...

HALHATATLAN Ez kétes verzió! De nem akarok önnel vitatkozni, Anna Petrovna, bár a történetnek a szöke szépségről és a hollófekete hajú csábitóról, nézetem szerint, van nevelő hatása, és mindkettőnknek nevelnie kell az ifjúságot.

VERA És ön több mint egy éve nem hagyta el ezt a fülkét?

HALHATATLAN Négyszáznyolcvanhét éjjel és nappal... Igaz, hogy három kiránduláson voltam. Két-szer az első emeleten és egyszer — a másodikon. De nem szabad az ultraviola függöny mögül kilépnem. Az immunrendszerem működése nem állt helyre... Nem élhetek a mikrobák világában, ezért mindenki, akit beengednek, csak a speciális légszilipen keresztül juthat be ide. Anna Petrovna azonban reménykedik ...

ANNA PETROVNA Még sok mindent nem értünk... VERA És ez imindig így lesz?

ANNA PETROVNA Egyelőre.

HALHATATLAN De hiszen én kitűnően érzem itt magam.

NAGYEZSDA Bocsásson meg, de ezt nehéz elhinni ... Hiszen, bizonyára, önnek van felesége, vannak gyermekei, rokonai...

HALHATATLAN Nekem nincs múltam. Mindent elfelejtettem... Mindent! Nem tudom, mi a feleség és a rokonság! Az én rokonaim — itt vannak körülöttem. Anna Petrovna, az őrség, mindenki, aki itt dolgozik. És ezeken a falakon kívül semmi sincsen. Értik? Semmi!

ANNA PETROVNA Nyugodjon meg... *(Nagyezsdának)* Nem kall ez iránt érdeklődni!

NAGYEZSDA Hogyhogy?

ANNA PETROVNA Ide csak azok kerülnek, akiknél a sugárdózis la kritikus! halálos értéket meghaladja... Jóval meghaladja. És ez azt jelenti, hogy innen csupán egy út van... Hát hogyan magyarázzam meg maguknak? Kegyetlen? Nem, ellenkezőleg — humánus... A mi pácienseinkkel a hozzátartozóik nem találkoznak, nem lehetnek velük együtt ... El tudják képzelni, hogy mit jelent az immunitás hiánya? Nem elméletileg, hanem gyakorlatban. A legkisebb karcolás — infekció. Egy kis pattanás — infekció. Az ultraviola függönyön kívül minden mikroba — halál. És még temetni is izotóptemetőbe temetünk, mert a holttestek is sugároznak ...

VERA De hát akkor minek van mindez? *(Körbemutat)*

ANNA PETROVNA Hogy megértsük, hogyan győzzük le éppen ezt a +h, atszáz röntgent, amely halálit okoz.

* Utalás az alkohol elleni küzdelemmel kapcsolatban kiadott rendeletre.

És ő tette meg *(Halhatatlanra mutat)* az első lépést. Elsősorban neki köszönhetjük, hogy valamit már kezdünk megérteni. Nagy tett az, hogy ő él, segít nekünk, bár elvesztette a múltját. Arra kényszerült, hogy megfossa magát tőle. A kívülállóknak ez érthetetlennek tűnik.

LJUBOV És a többiek?

ANNA PETROVNA Kevesen voltak, mindössze néhány ember, de ők már nincsenek közöttünk.

HALHATATLAN Anna Petrovna, kit választunk ki hármuk közül?

ANNA PETROVNA Hát ki tetszik jobban?

A háttérben a vörös fény egyre élesebb

HALHATATLAN Képtelen vagyok bárkit is valamire erőltetni. Lányok, ki szeret maguk közül kereszt-rejtvényt fejteni?

VERA Ha nincs kifogása ellene, én úgyis ide kérem magam ...

HALHATATLAN Köszönöm, szépleány! Becsülettel bevallom: én itt borzasztóan unatkozom. A televízióban általában semmit sem érdemes megnézni, minden hihetetlenül nyilvánvaló... Szabad ember vagyok, különösen a nap második felében, reggelente ugyanis az igazgató eligazító megbeszélést folytat... Beszélgetünk, megvitatjuk a sugárbiológia legutolsó eredményeit ...

ANNA PETROVNA Kollégánk nagyon jól képzett! Izezen a téren. Be kell vallanom, mi gyakran fordulunk hozzá felvilágosításért.

HALHATATLAN Két cikket írtam az orvosi enciklopédia számára. Anna Petrovna azt mondja, hogy a szerkesztőségben elfogadták őket.

VERA ;(mosolyog) És ki kapja a honoráriumot?

HALHATATLAN Ó, erről még nem is gondolkoztam! Talán az egészségvédelem céljára adom, nem? ... Vagy előfizetek egy keresztrejtvény-folyóíratra Cseh-szlovákiából, azt mondják, -hogy abban egyszerre száz rejtvényt is közölnek. A keresztrejtvények — ez a szenvedélyem. Tudják, a fejünkben a különböző adatok hatalmas mennyisége van, de nincs rendszerezve. Kigondoltam 'egy logikus szisztémát, amelynek alapján a szükséges szó egy szempillantás alatt felbukkan az emlékezetből. E célból neuronak milliárdjait kell a meghatározott rendben elhelyezni. Csak ennyi az egész! Tudunk emberekről, akik hat-tagú számokat képesek szorozni vagy osztani. Tehát készítünk egy speciális táblázatot...

Riadójelzés. Élesen felvillannak a vörös fények. Távolról szirénázás hallatszik

VERA Valami történt?

NAGYEZSDA Mi ez?

LJUBOV Hábóru? Ó, anyácskám!

HALHATATLAN Ne izguljanak. Ez próbariadó, tan-gyakorlat.

Itt előfordul az ilyen.

ANNA PETROVNA Furcsa. A polgári védelem általában reggelenként vagy vasárnaponként gyakorlatozik.

HALHATATLAN Valószínűleg új főnökrit neveztek Hát igyekszik!

Élesen cseng a telefon

ANNA PETROVNA Tessék ... Igen, én vagyok ... Nem lehetséges! Mennyi?... Hihetetlen! ... Azt hittük, hogy próbariadó ... Igen, mindhárman itt vannak... Rendben ... Van még idejük rá!... *(Lassan belép a hallba. Hallgat. Figyelmesen végigméri a jelenlevőket)* ... Szerencsétlenség az atomerőmű negyedik blokkjában. Erős tűz. Legalább húszan szerencsétlenül jártak. Egyesek sugársérülést szenvedtek. Pár percen belül itt lesznek. Önöket mozgósították *(fordul Verához, Nagyezsdához és Ljubovhoz)*, különleges védőruházatuk a szomszéd helyiségben van. Gyorsan öltözzenek át, és jöjjenek ide vissza. Maga *(fordul Halhatatlanhoz)* tartózkodjék a fülkéjében. Egyelőre ne jöjjön ki.

VERA De mi ...

ANNA PETROVNA *(félbeszakítja)* Teljesítsék a parancsot. És vita nélkül!

VERA Azt hiszem, hogy mi nem tudjuk...

ANNA PETROVNA Tudják! Magukon kívül nincs más itt. *(Vera megpróbál valamit mondani, de Anna Petrovna, figyelemre sem méltatva, a telefonhoz megy. Beszél a kagylóba)* Készítsék elő a sugármérő műszereket. A dózist nem állapították meg, legyenek óvatosabbak. Egyelőre négyen vagyunk, de hamarosan itt lesz Szergejev és Pjucina. A páciensekkel együtt. Ellenőrizték a műtőiket. Lehetséges, hogy azonnal kellene ... Általában — egyes számú riadó! ... De nem — nem háború ... Az atomreaktor robbanása ... Dehogyan! Nem nukleáris robbanás, a hidrogén kémiai robbanása a reaktorban.

Vera, Nagyezsda és Ljubov jönnek be sötétkék védő-öltözetben

NAGYEZSDA Kész vagyunk. Mi a teendők? ANNA PETROVNA Egyelőre várunk.

NAGYEZSDA És azután?

ANNA PETROVNA Semmi különös. Ha szükséges, fájdalomcsillapítás, infúzió, általában a szokásos beteg-ellátás.

HALHATATLAN *(vigyázatosan kinyitja fülkéje ajtaját, kukucskál)* Nincs itt senki?

ANNA PETROVNA De hiszen kértem ... HALHATATLAN Kilenc betű... A keresztrejtvényben ... Síremlék kőből ... Semmi sem jut az eszembe... lehet, hogy a második betű „a” ...

ANNA PETROVNA Mauzóleum.

HALHATATLAN Ez mintha valóban megfelelne ... Furcsa, nem gondoltam volna, hogy a 'mauzóleum — síremlék kőből.

ANNA PETROVNA Nézd 'meg az értelmező szótárt!

HALHATATLAN Köszönöm. *(Visszahúzódik fülkéjébe)* VERA Nyugtalan vagyok. Valahogy minden összezavarodott bennem.

ANNA PETROVNA A mi munkánkban, kérem, nincsenek érzelmek. Józanul, következetesen kell dolgoznunk, és nem szabad soha elfelejtenünk róla, hogy orvosok vagyunk! A betegek az első pillantásra egészen egészségesnek látszanak. Különösen, ha nincs fájdalmuk ... A fájdalom azonban váratlanul jelentkezik... Minden fülkében ott vannak a szükséges gyógyszerek.

A vörös háttér egyre erősebb, Szergejev lép be határozottan. Utána — két munkatárs, sötétkék köpenyben, hordággal. A hordágyon férfi fekszik

SZERGEJEV Az ötödik fülkébe. *(Anna Petrovnának)* Eszméletlen. Elsősegélyben részesült, mindent megtettünk, 'ami szükséges volt.

Az 5. sz. fülke ajtaja bezárul, a fülkében felgyullad a villany. A Gépkocsivezető jön be. Az intézet munka-társa kíséri

A 4. sz. fülkébe.

A munkatárs átnyújt Szergejevnek egy kártyát, aki megnézi

GÉPKOCSIVEZETŐ A tábormok elvtársat ott tartották. *(Az ajtóra mutat)* Nem kellene talán megvárnom? SZERGEJEV Hogy érzi magát?

GÉPKOCSIVEZETŐ Normálisan.

SZERGEJEV Nem szédül?

GÉPKOCSIVEZETŐ Egyszerre elmúlt... Mindössze pár percig tartott... Úgy rémlett nekem... Mit kell tennem?

ANNA PETROVNA Vera, vezesse be, kérem, az elvtársat. Hadd pihenjen. És öltözzön át... *(Gépkocsivezetőhöz)* Önnek most itt kell nálunk maradnia. Egyelőre kivizsgáljuk.

VERA Kérem, jöjjön. *(Karon fogja a Gépkocsivezetőt, és bemennek a 4. sz. fülkébe)*

ANNA PETROVNA Az arcán enyhe gyulladás. Menynyi?

SZERGEJEV Nem tudom megmondani. A negyedik blokknál várta a főnököt, aki tűzoltó tábormok, belügyminisztériumi beosztásban. És ott helyenként körülbelül ötszáz röntgennél több volt a sugárzás óránként... De, tekintetbe véve, hogy a kocsi nem szállt ki... Nem tudom egyelőre még meg sem állapítanl... Tudom, hogy sok.

NAGYEZSDA Miért állt ott :a kocsi'?

SZERGEJEV A főnököt várta. Ez így szokás.

NAGYEZSDA De hát ott sugárzás volt.

SZERGEJEV A sugárzásnak, kedvesem, sem szaga, sem színe nincsen! A főnök pedig megszokta, hogy az

események sodrában legyen — így hát, kedvesem...

NAGYEZSDA De...

SZERGEJEV Éppen ez az — „de” — a fekete Volgán — és

egyenesen a reaktorhoz!

LJUBOV Es lehet, hogy a tábormok nem tudta?

SZERGEJEV Neki tudnia kellett! ...

Kinyílik az 5. sz. fülke ajtaja. Kijönnek a munkatársak, az egyik celofánzsákot hoz a páciens ruhájával. Kimennek. Vera jelenik meg

VERA Alszik.

ANNA PETROVNA Időnként nézzen be hozzá. Amikor felébred, együtt megvizsgáljuk.

SZERGEJEV Egyelőre sebészi beavatkozásra nincs szükség.

ANNA PETROVNA Az összes sérült száma ... SZERGEJEV Körülbelül háromszáz ember. Ők azok, akiknél a sugárdózis száz röntgennél több. De hogy hozzánk hányan kerülnek — egyelőre nem tudom pontosan megmondani. Tizenöt embert elvittek az onkológiai központba, a sérültek egy részét a helyi klinikákra hagyták... Későn repültem oda. Ott sokáig nem fogták fel, hogy voltaképpen mi történt, és ezért minden eshetőségre számítva, Moszkvába nem jelentették a történeteket. Vártak, ki tudja, mire...

ANNA PETROVNA Remélem, Lev Ivanovics, hogy maga legalább...

SZERGEJEV Én, kedves Anna Petrovna, túlságosan sokat tudok a sugárzásról ahhoz, hogy vendégségbe mászkáljak hozzá.

ANNA PETROVNA De mégis?

SZERGEJEV Kissé több volt az évi dózissal. Normális adag.

Mire mi odaértünk, tisztázódott a sugárzási helyzet.

HALHATATLAN *(aki hallgatta a beszélgetést, most előbújik a fülkéjéből)* De mégiscsak mi történt?

A 4. sz. fülke ajtaja kinyílik. Egy munkatárs kihozza a celofánzsákot a páciens ruhájával

SZERGEJEV *(Halhatatlannak)* Mindenesetre legyen óvatosabb. A pácienseket kezelésben részesítjük, de vigyázzon magára.

HALHATATLAN Tudatában vagyok... Biztosan valami borzalmas dolog történt.

SZERGEJEV Sajnos, nálunk nem borzalmas dolgok nem fordulnak elő.

Bejön a Tábormok

TÁBORNOK *(visszafordulva)* Nincs szükségem kísérők-re! *(Szergejevhez)* Miféle szabályok vannak maguk-nál! Önállóan egy lépést sem tehet az ember!? Az egész fenekemet *(észreveszi a nőket)* — bocsássanak meg az isten szerelmére! — összevissza lyuggatták.

ANNA PETROVNA Valószínűleg deréktáji fájdalmakra panaszkodott.

TÁBORNOK Fáj egy ideig, és aztán elállt a fájás. Különböző egy-kétszer megvizsgáltak odakint is! SZERGEJEV A

parancsot tudja?

TÁBORNOK A miniszterünk nagyon indulatba jött. Nem tudom, hogy ön mi mindent beszélt neki össze-vissza... De a parancs az parancs... A gépkocsivezetőm itt van?

SZERGEJEV Igen.

TÁBORNOK Kínos nekem, ami vele történt. De remélem, nem komoly?

SZERGEJEV Az ön fülkéje a 8. sz. Kérem, menjen oda, és mindenekelőtt — öltözzön át.

TÁBORNOK Odakint a maguk olyan kissé fekete fiatalember, az a göndör hajú, azt mondta, hogy az egyenruhámát meg kell semmisíteni. Miféle ostobaság!

SZERGEJEV No, az egyenruha — az nem probléma... (Ljubovhoz) Kísérje be, kérem, a tábornak elvtársat. Mutassa meg neki, hogy mibe kell átöltöznie ... És az egyenruhára gondom lesz... (Anna Petrovniúnál) Foglalkozzék, kérem, a beteggel!

TÁBORNOK De hát én egészséges vagyok! Egészséges! Ide nézzen! (Lehajol, megfogja a szék lábát, emeli felfelé. S ebben a pillanatban elveszíti az eszméletét) SZERGEJEV Azonnal... Hozzám!...

Két munkatárs jelenik meg, felemelik a Tábornokot, és beviszik a 8. sz. fölkébe. Vele marad Anna Petrovna és Ljubov

HALHATATLAN (előbújik) Lev Ivanovics, de mégis, mi történt valójában? Úgy tetszik nekem, hogy igen komoly a szerencsétlenség. A rádión, ki tudja, miért, semmit sem mondanak ...

SZERGEJEV Közlik. Feltétlenül közlik. Hallgassa csak meg. HALHATATLAN Megértem, hogy ön most nem ér velem foglalkozni... minden emberre jellemző a kíváncsiság, mely arra -késztet, hogy önhöz forduljak, hiszen annyira természetes, hogy meg kérdezzem: vajon náluk nagyobb-e a sugárdózis, mint nálam?

SZERGEJEV Sokkal nagyobb.

HALHATATLAN Ez esetben bízhat bennem: nem fogom zavarni. Mindazonáltal szeretnék tudni az eseményekről. Mégiscsak unalmas számomra itt az élet. SZERGEJEV (komoran) A szórakozást garantálom magának. Bőséggel. S várnia sem kell sokáig — mindössze néhány órát.

HALHATATLAN Tehát egyeseknél ezernél is több?

SZERGEJEV Még Ligyija Sztjepanovna sem tudja pontosan megállapítani... Mindenesetre, legyen óvatosabb — kerülje az érintkezést. És ugyanakkor szá-,mitok a segítségére. A maga példája — a legjobb orvosság. Talán az egyetlen számukra.

HALHATATLAN Számíthat rám. Hiszen emlékszik, ugye, hogyan dolgoztam azzal a férfival, aki a kísérleti állomásról jött ide. Azt remélte, hogy itt él majd, és h, a nem lett volna sérült a nyelöcsöve ... Igaz is, bizonyonnan nem kerülte el a figyelmét egy információ la legutolsó közlönyben — Kyle amerikai professzor írja, hogy a csontvelő-átültetés segít a táp-csatorna sérülésekor is, újjáépülnek a hajszálerek, és így tovább... Az információ nem egészen szak-szerűen volt megírva, de erről a Kyle-ről már heted,szer olvastam. Eszes ember, az látszik! Fiatal, még innen a negyvenen, és már egy sereg átültetést csinált, és mindet sikerrel. Egyébként milliomos. És ön hány ilyen operációt végzett?

SZERGEJEV Vagy harmincat. De, sajnos, távolról sem sikerült mind! És Kyle valóban jó sebész. HALHATATLAN A mi Ligyij,a Sztjepanovnáknak valószínűleg már régen milliárdos volna! Százhatvankét műtétet végzett... És egy panelház kétszobás lakásában él, Lev Ivanovics. S én már negyedszer céloztam önmek rá, hogy ideje volna gondoskodni róla!

SZERGEJEV Nem folyamodott lakásért. Egyedül él, nincs rá szüksége.

HALHATATLAN Egy panelházban! Lev Ivanovics, télen hideg, nyáron forró! És fordítva kellene lenni! Ezért Ligyija Sztjepanovna nagyon gyakran éjszakázik itt, és önmek mint vezetőnek előnyös, ha Ligyija Sztjepanovna minél több időt tölt a munkahelyén. De ez nem igazságos dolog, ezért én ...

A 4. sz. fölkéből Vera jön ki

SZERGEJEV No, mi a helyzet?

VERA Olvas. A pulzusa kissé gyors. Vérnyomása szinte szabályos. Enyhe szívaritmia. Nincs panasza. Azt hiszem, talán ön tévedett ...

3SERGEJEV Én — tévedhettem, de Ptyicina professzor nem! Megvizsgálta a maga páciensét.

HALHATATLAN (Verának) Az enyhén rossz közérzel — éppen a legveszélyesebb!

VERA Szükséges, hogy bemenjek hozzá?

SZERGEJEV Magának a fölkében semmi dolga nin-csen, hja nem szükséges ...

HALHATATLAN Ne feledkezzék meg róla, hogy mind-egyik sugárik...

SZERGEJEV (félbeszakítja) Ne ijesztgessen!... (Verának) különösebb veszély nincsen, a háttér kicsi mindazonáltal a fölkébe csak hívásra menjen be A műszerfal megmutat minden adatot...

A 8. sz. fölkéből Anna Petrovna jön ki, és ruhacsomagokat vivő munkatársak

ANNA PETROVNA Elaludt. Ljubov mellette marad egy kis ideig.

VERA De hiszen ott sugárzás van.

ANNA PETROVNA Kislány, itt mindenütt sugárzás van.

SZERGEJEV Be kell kapcsolni a műszerfalat!

ANNA PETROVNA Már működik. Csak a redőnyt nem húztam föl. Mindjárt ...

Az ügyeletesszálhoz lép. A redőny lassan emelkedik felfelé. A fölkék vezénylő műszerfala látható, amelyen sötétkék, zöld, világoskék kis lámpák mutatják a beteg állapotára vonatkozó szükséges adatokat. Ide jut ki minden információ a fölkékből. A vörös lámpák nem égnek. Csak végső esetben...

(A műszerfalra néz) A sugárzás mértéke a 8. sz. fölkében jelentéktelenül emelkedett. A megengedett értékhatáron belül. (Verának) És, kérem, érzelmek nél-kül — hiszen már kértem magát ...

Ptyicina lép be

PTYICINA De miért kellene érzelmek nélkül? Mosolyogjanak, lányaim. Sírjanak, de mosolyogjanak. SZERGEJEV Végre! Nos, hogy áll ott a helyzet? PTYICINA Körülbelül ötven páciensünk lenne. A leg-súlyosabbakat elhoztam. És az ügyészt.

ANNA PETROVNA És őt minek?

PTYICINA Nagyon kérte. Most mindenkinél jobban szüksége van rá!

Bejön az Ügyész

ÜGYÉSZ Egyszerű, de nagyon fontos a dolgom. Szükségesek a magyarázó feljegyzések. Mindenkitől, aki írni bír. Hogyan, hol volt, mit csinált. Különösen a szerencsétlenség első perceiben.

SZERGEJEV Irntézkedem.

ÜGYÉSZ S minél részletesebben, kérem. Hiszen mindenkivel nem tudok beszélgetni.

SZERGEJEV Megcsináljuk.

ÜGYÉSZ Holnap eljövök érte. Most sietek. Még .két klinikára el kell jutnom.

SZERGEJEV Vizszontlátásra holnap. Mindent megcsinálunk. HALHATATLAN (kinéz a fölkéjéből) Ügy véli, hogy szabotázs volt?

ÜGYÉSZ Minden lehetséges ... Vizszontlátásra. (Kimegy)

HALHATATLAN Ligyija Sztjepanovna, üdvözlöm. PTYICINA

Örülök, hogy jó egészségben látlak, fiacs-

kám. Hát bocsásd meg nekem, öregasszonynak, hogy már három napja be sem tudtam nézni hozzád. Aztán

el kellett repülnöm... Baj van, magad is láthatod,

micsoda nagy szerencsétlenség! .. Nagy baj történt.

HALHATATLAN Nem neheztelek érte. Majd ha kissé

több szabadideje lesz, bejön hozzám, várni fogom.

Beszélgetnünk kell... Elég sok a súlyos eset ... PTYICINA

Nagy baj történt, igen nagy. Ilyet még

sosem láttam. Pedig hát kezdettől fogva. Már Kur-

csatavval, Scsolkinnal együtt... Mindenkivel. Szinte

hihetetlen, hogy ilyen baj... Jönnek a fiúk...

Bejön a Biciklista, Kláva néne, Tűzoltó, Sugádózi.smerő, Operátor, Fizikus. Körülnéznek

BICIKLISTA Ugye, ide? No, nézd csak, zuhanyozókat is építettek. És az ellátás megjárja?

PTYICINA Az ellátás, fiacskám, jó. Egyelőre azonban helyezkedjtek el a fülkékben. Azokban, amelyek szabadok.

EICIKLISTA Valóságos hotel... Jobb a Hiltonnál. SZERGEJEV A tájékozottságát majd azután bizonyítja be, most azonban — át kell öltözni!

A páciensek szétszélednek a fülkébe

PTYICINA Mindegyiknek nyugtatót. Hadd aludjanak egy keveset. És minél gondosabban, lányok, szelídebben és gyengédebben — még sok fájdalomban lesz részük ...

Vera, Nagyezsda, Ljubov, Anna Petrovnával együtt egyik fülkéből a másikba mennek. Az intézet munka-társai kihordják a zsákokat a páciensek ruháival. Ptyicina fáradtan lerogy egy karosszékre

SZERGEJEV Ligyija Sztjepanovna, bocsássa meg nekem, hogy a maga korában ezek a repülések, túlterhelések voltak, de fentről jött az utasítás — feltétlenül magához ragaszkodtak.

PTYICINA És helyesen tették!... Sok orvos utazott oda, de elvesztették a fejüket. Őket is sugárzás érte... Gyakorlatuk nem volt, és kapkodtak. No és, persze, belezavarodtak az osztályozásba. De nem is csoda! Akadt olyan sérült is, aki még engem is meg-zavart: azt mondja, hogy hányingere van, szédül, gyengeség fogta el ... Nos, akár mindjárt a sírba is rakhatnánk, de valójában — semmiség. *Képzeldés az egész.* Azok viszont, akiket kiválasztottam, általában még csak nem is panaszkodtak, csöndesen viselkedtek... Ketten mindjárt meghaltak.

SZERGEJEV Tudom. Az egyik közönséges égési sebektől.

PTYICINA És, ráadásul, sugárartalomtól. A robbanás idején egy szempillantás alatt elpusztult. SZERGEJEV Mégis robbanás volt?

PTYICINA Természetesen. Egyszerűen némelyek nagyon nem akarják, hogy robbanásról beszéljünk, és azt bizonygatják, hogy a reaktor robbanás nélkül széthullt. Tűzvész volt — mondják —, egyszerű tűz-vész.

SZERGEJEV S a különbség olyan nagy?

PTYICINA Tűlságosan nagy, fiacskám! A robbanás — az bűncselekmény, a tűzvész — mindössze szolgálati mulasztás. Hát igen! És a felelősség mértéke is különböző ... Ezért is jelent meg nálunk azonnal az ügyész. Egyébként, számukra (*a fülkék felé bólint*) ennek semmi jelentősége nincs.

A szín elsötétül. A fülkékben világosság van, mögöttük éles vörös fény. Így ég a grafít

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (*női hang*) Kedves hallgatóink. Folytatjuk „Mit kell tudnia mindenkinek” című előadássorozatunk közvetítését. A mikrofonnál — a kerület polgári védelmi parancsnoka, Nyeszterov elvtárs. (*Férőhang*) Az atombomba robbanását vakító felvillanás és éles hang kíséri, amely a mennydörgésre hasonlít. A felvillanás után tűzgömb keletkezik. Az éles fel-villanás általában tíz-húsz, sőt száz kilométer távolságból is látható, és onnan a lökéshullám esetleg nem ér el önökig, de a szükséges védelmi intézkedéseket mindazonáltal tegyék meg... (*A hang folyamatosan elhalkul*)

2

Késő este. Az ügyeletesszobában Anna Petrovna és Vera

ANNA PETROVNA Látja, micsoda szakmai gyakorlat vár magára? S még reménykedett, hogy bebarangolja Moszkvát, szórakozik.

VERA Irigyeltek érte engem. Itt hőség van, nálunk még mindent hó borít. Sarkvidék.

ANNA PETROVNA Munkára toborozták magukat oda? VERA Az apám katona. Majdnem tíz éve már Észa-
kon szolgál. Megszoktam. Amikor beosztottak bennünket, magam kértem, hogy ide küldjenek.

ANNA PETROVNA Férjnél van?

VERA (*nevet*) Nem visznek... Manapság a legények nem sietnek a nősüléssel. Sokáig válogatnak.

ANNA PETROVNA Én tizennyolc éves koromban beleugrottam a házasságba. Tizenkilenc voltam, amikor Masát megszülettem. Két év múlva pedig a fiamat. Masa már férjnél van, Andrej pedig a rakétásoknál szolgál. Unokák egyelőre nincsenek, de Masa a fér-jével külföldön van, Csehszlovákiában, azt gondolom, hogy onnan unokával jönnek meg. Andrej udvarolt egy lánynak, kedves teremtés volt, de azután meggondolta magát bizonyára, vagy összeveszték. Semmit sem ír róla ...

VERA (*a fülkék felé bólint*) A harmadikban -- egészen fiatal férfi van. Tűzoltó. Valószínűleg épp most jöhett vissza a katonaságtól. És most itt van. Hát valóban?...

ANNA PETROVNA (*félbeszakítja*) Nem kell erről beszélni, Vera, nem kell ...

A 6. sz. fülke ajtaja kinyílik. Megjelenik a Sugár-dózismérő. A 7. sz. fülkéhez lopakodik

VERA Nézze csak. Odamegyek hozzá...

ANNA PETROVNA Nem kell. Semmi rosszat nem csinálnak... Hadd járkáljanak ...

A Sugárdózismérő kopog az ajtón. Az Operátor kidugja a fejét

OPERÁTOR Mit akarsz?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem alszol?

OPERÁTOR Hát el lehet itt aludni? SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem én vagyok a hibás, nem én

vagyok ... Magad is látod, itt vagyok veled! ... El-

szálltaik, érted, elszálltak a műszerek, értsd meg!

OPERÁTOR (*kifigurázva utánozva*) Elszálltak neki!

Csak kerülnél az utamba máskor és másutt, úgy elszállnál, hogy egy életre el nem felejtenéd!

Beccapja a fülke ajtaját. A Sugárdózismérő fáradtan egy karosszékre rogy le

ANNA PETROVNA Haragos természetű a barátja.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ De nem! Jó ember nagyon. Ami-kor ez történt, nálam minden műszer elrepült, el-szállt. Száz röntgenre van méretezve, mindössze százra ... Én meg azt gondoltam, hogy valami nem működik benne... Eszembe sem jutott, hogy ilyesmi megtörténhet... Odafutott hozzám és megkérdezte: „Mennyi?” Én meg, nesze semmi, fogd meg jól: „Van vagy két tuca — nem több.” ...Azt felelte: „Értem”, és visszaszaladt a blokkhoz. Ott a teljes energiaellátás szétrepült. Ő meg azonnal — a kábeleket javította, nehogy még egy blokk kinyiffanjon. A kábeleket megcsinálta, az átkötéseket, s közben ő maga ... De honnan tudtam volna, hogy ott nem hűsz, hanem kétszáz röntgen van?!

HALHATATLAN (*hallgatózik*) A törvények nem tudása nem mentesít a büntetés alól. És a főnökség mire való? Követelni kell, igyekezni elérni valamit! El-szállt... Már a nagy Szókratész — az ókori bölcs — figyelmeztetett rá, hogy minden baj oka a tudatlanság.

ANNA PETROVNA Zavarja a rendet. Ezt nem szoktuk meg magától!

HALHATATLAN Nem tudok aludni. Gondolkodom a történeteken. Hallottam. A rádió bementa a szerencsétlenséget. Tehát nem lehetett elhallgatni.

VERA Most mindent nyilvánosságra kell hozni.

HALHATATLAN Néha jobb elhallgatni 'a dolgot. Hogy a népet ne izgassuk. Én, például, amikor elgondolkodom, mindenféle butaság jut eszembe. És attól lese az izgalom, a nyugtalanság. Ez azért van, mert sokai tudok. Hát ő (*a Sugárdózismérőre mutat*) nem gondolkozott el, nem nyugtalankodott, hát „el is szállt” a műszer.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ S az operátornak négy gyereke van... ANNA PETROVNA És magának is már itt az ideje lefeküdni. Mindjárt elalszik.

Élmunkás, az egész eromé ismeri... A múlt évben Leninrenddel tüntették ki. Az eróműnél dolgozott, amikor felépítették. Az első kapavágás óta. Építette, majd ott maradt dolgozni. (Anna Petrovnának) . . . Én valóban nem tudtam, hogy kétszáz röntgen. El sem tudtam képzelni!

A Sugárdózismérő beleegyezőleg bólint, lassan fölkel és bemegy a fülkéjébe

ANNA PETROVNA Elhiszem.

VERA Hát alkoholt szabad?

-HALHATATLAN (kidugja a fejét) De én nem. Maga, Anna Petrovna, túlságosan lágyszívű. Ez az ember egy komoly dolgozót tönkretett, és maga mentéget talál számára. Már az ókor nagy orvosa, Hippokratész,.

ANNA PETROVNA Ez nyugtató. Plusz egy csepp alkohol. Néha be kell csapnunk a pácienseinket. A-agresszivitás pedig, az is tünet...

ANNA PETROVNA (félbeszakítja) Hagyja abba!

HALHATATLAN (kihajol) Előfordul, hogy megőrül-nek... Egy darabig csöndes-csöndes, és egyszer csak örvöngésbe csap át... Anna Petrovna ezt a tünetei részletesen leírta a disszertációjában, és igen meg-győző példákat hozott fel... Emlékszem rá, hogy az amerikai professzor is megemlített hasonló esetet._

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Pedig igaza van. Tönkretettem egy embert... Romlásba döntöttem...

Az I. 'sz. fülkéből kilép a Biciklista

BICIKLISTA (Anna Petrovnának) Hallgass ide, doktor, szerezz egy üveg alkoholt! Neki egy decit, nekem meg egy pohárral. Láthatod, hogy mint egy szűz leány, már nyafog, és mindjárt bögni fog! Engem meg a hideg ráz! Hát csak hozd!

ANNA PETROVNA Talán mégiscsak alszik egy keveset? Holnap nehéz napunk lesz. Lehet, hogy magának is? (Rámutat a mérőpohárra)

ANNA PETROVNA Nincs alkohol!

HALHATATLAN Nem, ez rossz hatással van a vesém-re. Hiszen tudja.

BICIKLISTA (Anna Petrovnának) Ne nevetess engem! Ti, javasasszonyok, mind hazacipelitek az alkoholt, tudom én. Hozd csak, jár nekünk — ez után a sugárzás után, hogy az ördög vinné el!

A 3. sz. fülkéből kinéz a Tűzoltó

A Biciklista körülnéz a hallban, bemegy az ügyeletes-szobába, megpróbálja kinyitni a fiókokat

TŰZOLTÓ Bocsánat, szabad kijönni?

ANNA PETROVNA Miért?

TŰZOLTÓ Megírtam a jelentést. Ahogy kérték. Át szeretném adni.

VERA Hogy érzi magát?

TŰZOLTÓ Köszönöm kérdését. Kialudtam magam, pihentem.

VERA Viselkedjék rendesen!

BICIKLISTA Ne szólj bele, kisanyám. Még be sem nőtt a fejed lágya, hát fogd be a szádat!... Én ma nagyon ideges vagyok... Esetleg elverlek ... No, állj fel . . . Idejössz hozzám, amikor hívlak

Az ügyeletes-szobában megszólal a telefon. Anna Petrovna felveszi a ,kagylót

VERA Maga... maga...

ANNA PETROVNA Nem, Ligyija Sztyepanovna, minden nyugodt. . . Plazmát és vért mindegyiknek adtunk... Most majd reggel . . . Nem, mind alszanak, de ez természetes: új hely, nem szokták meg ... Egye-lőre normális... Feltétlenül felhívom... Jó éjszakát...

BICIKLISTA No, és én, mi van? (Anna Petrovnának) Adj alkoholt. Amíg szépen kérem. SUGÁRDÓZISMÉRŐ (fáradtan) Nem szabad így viselkedni.

TŰZOLTÓ (Verának) Szabad itt magával egy keveset elüldögelnem? És olvassa el, hátha nem úgy írtam meg. (Átnyújtja a papírlapot)

BICIKLISTA Sirj csak... nyafogj ... Rólad, legényke, majd én gondoskodom.

VERA Én magam sem tudom, hogyan kell , .. (Olvas. Csodálkozva néz a Tűzoltóra) Tehát maga mindent látott?

ANNA PETROVNA Mindjárt... (Elindul az I. sz. fülkéhez) Egy percet várjon csak!

TŰZOLTÓ Kezdetben csattanás, azután pedig robbanás. És mindjárt a tűz a gépterem tetején. Leadtam a vészjelet, magam pedig felmásztam. Ez úgy harminc méter volt... A tető már lángolva égett. Nézek a reaktorterembe, hát ott olyan éles, vakító tűz. De mi éghetett ott? Semmi sem... De hát akkor megértettem, hogy ez a reaktor aktív zónája. Villám-gyorsan lerepültem a tetőről, és az ügyeletesnek azonnal megmondtam, hogy ez nem tűzvész, hanem robbanás! S újra felmásztam, ott voltak már a társaim. Homokkal szórták be a tüzet a tetőn, nehogy a többi blokkra is átterjedjen

BICIKLISTA Ez már másképp hangzik! Várok. (Ráver Verára övön alul) Megjárja... rugalmas ...

VERA Hagyja abba!

BICIKLISTA (öntetlen nevet) Butuska, örömet akarok szerezni neked. Hálás leszel érte.

Megjelenik Anna Petrovna. Kezében orvosságos üveg és két mérőpohár. Tölt az egyikbe. Átnyújtja a Biciklistának

ANNA PETROVNA Tessék. Kissé hígított.

BICIKLISTA (beleszagol) Nem csalás... De kár volt hígítani. (Küssza, sóhajt a gyönyörűségtől) Hát ez már másként fest.

ANNA PETROVNA (tölt a Sugárdózismérőnek) Lgya meg.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Nem kívánom.

ANNA PETROVNA Ez megnyugtatja. Tessék.

A Sugárdózismérő kiüssza. A Biciklista már ásítozik

BICIKLISTA Lám, milyen gyorsan előkerült... Jó az árud, doktorka! Adj még belőle!

ANNA PETROVNA Reggelig elég lesz.

BICIKLISTA (ásítva Verának) Kísérj el, kisanyám! ANNA PETROVNA Menjen, menjen...

BICIKLISTA Na, tessék. Mintha elfáradtam volna. No, viszontlátásra. És hol őrzöd ezt? (Az orvosságos üveg felé int) Én végigjártam mindent, s nem találtam meg.

ANNA PETROVNA Nem jól kereste... Menjen... BICIKLISTA Szunyókálok egyet. (Kimegy)

Anna Petrovna odalép

ANNA PETROVNA Van barátnőd? Holnap adom át az ügyeletet, fel tudnám hívni.

TŰZOLTÓ Nincs barátnőm. Csak a mama.

ANNA PETROVNA Ó mindent megtud a klinikán. A tudakozóban. Mindent közlünk velük. A rokonok azt hiszik, hogy ti ott vagytok ...

HALHATATLAN Hé, tűzoltó, értesz-e a dámajáték-hoz?
TŰZOLTÓ Érték.
ANNA PETROVNA De hiszen én figyelmeztettem: nem szabad érintkeznie! És honnan ez a fürgeség? Azelőtt nem tapasztaltam, hogy ...

HALHATATLAN De hát most társaság van itt... Szeretnék együtt lenni velük. Úgy eluntam magam. TŰZOLTÓ Ki ez? VERA Halhatatlan.

TŰZOLTÓ Hogyan?

ANNA PETROVNA A páciensünk. Második éve van itt. HALHATATLAN Négyszáznyolcvannyolcadik napja. TŰZOLTÓ Tehát túl lehet élni ...

HALHATATLAN (Anna Petrovna-nak) Mindössze két-három játszmat. Hogy kissé megtornáztassuk az elménket. Igaz is, a keresztretjvénybe a „mauzóleum” nem illik bele. A negyedik betű „r” ...

TŰZOLTÓ Én szívesen játszom.

ANNA PETROVNA Csak óvatosan.

HALHATATLAN Ót kétszer is „fertőtlenítették”. Egy-szer a reaktor tetőzetén, és másodszor az ultraviola függönnyel, az előtérben. Úgyhogy tisztább nálam. Nem veszélyes, minden mikrobát megöltek benne. Én már egyet-mást megnéztem a szakirodalomban: a távolságot figyelembe véve nála teljes a készlet, bele-értve a neutron és ...

ANNA PETROVNA (félbeszakítja) Túlságosan kiképezte magát! A dámajátékot nem ellenzem...

Halhatatlan eltűnik a saját fülkéjében

(Tűzoltónak) És nem is szeretted még senkit sem? Nem volt rá alkalmad?

TŰZOLTÓ Még nem ismertem meg a szerelmet. ANNA PETROVNA Ismerd meg. Nézd, milyen szép a mi Veránk! TŰZOLTÓ Igaz, hogy szép! (Mosolyog) És hogy lássak hozzá? ANNA PETROVNA Már hozzálátál. Most folytasd. TŰZOLTÓ Egy lánynak virágot kell ajándékozni, és én meg most ...

ANNA PETROVNA Legközelebb ...

VERA Nélkülem adtak engem férjhez...

TŰZOLTÓ Hát férjnél van?... Nos, hát akkor... Be-levágok ...

Maga nagyon rokonszenves, kellemes és gyengéd...

ANNA PETROVNA Ez igaz. Ezt megérezte, mikor Vera a plazmát adta. És a vért.

TŰZOLTÓ Még véraláfutás sem maradt.

Megjelenik Halhatatlan a dámajáték táblájával

HALHATATLAN Ha nincs véraláfutás — ez a legmagasabb színvonalat jelenti! Én annyi női kézen mentem keresztül, hogy össze sem tudom számolni. Itt tehetségre van szükség, hogy véraláfutás nél-kül... (Tűzoltónak) Megszoktam, hogy fehérrel játszom, ha nincs kifogása ellene.

Letelepednek a kisasztalhoz. A 7. sz. fülkében villog a fény. Az ügyeletes műszerfalán azon nyomban kigyullad a vörös lámpa és megszólal a csengő

ANNA PETROVNA (Verának) Jöjjön velem! Erős aritmia ...

Besietnek a 7. sz. fülkébe

TŰZOLTÓ Mi van ott?

HALHATATLAN Semmi különös. Közönséges aritmia. A maga lépése ...

TŰZOLTÓ Rosszul van.

HALHATATLAN De hát ki van itt jól?... Egy, kettő... és dámám lesz... Nem, így sehogy sem fog sikerülni ... Akar játszani? Semmi izgalom! ... „Sugárka” alattomosan támad, de ha ilyen nyilvánvaló — aritmia vagy hányinger —, akkor az orvosok boldogulnak vele. Nálunk itt a legkitűnőbb orvosok van-nak!

TŰZOLTÓ Furcsa ... Én semmit sem érzek! HALHATATLAN Nos, hát örvendjen neki! ... (Félhangon énekel) „És egy pompás pillanatig éltem...”

A 9. sz. fülkéből megjelenik a Fizikus

FIZIKUS Legyenek szívesek megmondani, honnan lehet itt telefonálni.

HALHATATLAN (félhangon énekel) „A Központi Postahivatalban, az Arbaton és a pályaudvaron...” FIZIKUS Bocsásson meg, nem érttem. HALHATATLAN Megbocsátom ... A maga lépése, mes-ter. És ne ásitson ... (Félhangon énekel) „Még fog-tad a bábút, most hát lépj ...”

FIZIKUS Bocsásson meg, hogy félbeszakítom a játékát, de rendkívül fontos nekem. Elvégeztem bizonyos számításokat

TŰZOLTÓ Innen nem szabad telefonálni. Lehet, hogy nem érti, hogy hol vagyunk?

FIZIKUS Köszönöm. Persze hogy értem, de nem találja túlzottnak ezt a szigorú elszigeteltséget?

HALHATATLAN Nem! Azt tanácsolom magának,

hogy adja meg magát.

FIZIKUS (a táblára pillant) Még korai. Nincs kifogása ellene, ha segíték neki? ...

HALHATATLAN De van! Ha akarja, iratkozzon fel a következő indulásra.

FIZIKUS Hová?

HALHATATLAN A sorba, és magára is sor kerül... De jobban tenné, ha számításairól informálna bennünket ...

FIZIKUS Érdeklí önt?

HALHATATLAN Bennünket a világon minden érdekel! Minden individuum magában hordja a világ-mindenséget.

FIZIKUS A dolog sokkal egyszerűbb, mint amilyen-nek látszik. Instabil üzemmódban a reaktort abban az időben éppen leállították, helyi túlhevülés keletkezett — létezik ilyen állapot. Mivel a védelmi rend-szert kikapcsolták, a hőmérséklet növekedése elvezetett az első, kis robbanáshoz, amely megrongálta a hűtőrendszer... És itt indult meg egy szerfölött érdekes folyamat: a nyomás növekedett, a víz gőzzé alakult át ...

TŰZOLTÓ Láttam a kilövellését. De ilyen azelőtt is történt.

FIZIKUS Ön helyesen vette észre. De azelőtt a védelmi rendszer szabályozta a folyamatot. Most azonban — nem. Es ezért a folyamat rohamosan erősödött. A hőfok emelkedésével egyidejűleg gyakorlatilag az összes hűtővíz hidrogénre és oxigénre bomlott szét, és végül ...

HALHATATLAN A reaktor szétrepült az ördög öreg-anyjába!

...

FIZIKUS Helyesen jegyezte meg — „szétrepült”, pontosabban, ráomlott a gépterem oldalára és a diametrálisan ellenkező irányba. A pusztítás jellege így megmagyarázható. Ezt a modellt feltétlenül le kell játszani a számítógépeken. Ezért is kell nekem telefonálnom.

TŰZOLTÓ Mindenkit megkértek, hogy írjon jelentést... Egyébként nem tudom, hogy ezt önöknél hogy hívják — nálunk „jelentés”-nek ...

HALHATATLAN Nálunk ezt „tudományos dolgozat”-nak nevezik. De miféle — bocsássonak meg a kevésbé irodalmi szócskákért —, miféle gazember kapcsolta ki a védelmi rendszert?

FIZIKUS Erre a kérdésre nehéz válaszolnom. A kikapcsolásról semmiféle szabályzatban nem esik szó.

HALHATATLAN És arról igen, hogy valaki a csúc-sforgalomban keresztülhajtson Moszkván, ha nem működik a kocsí fékje?

FIZIKUS Bocsánat, nem értem.

TŰZOLTÓ Azt akarta mondani, hogy ez öngyilkosság.

HALHATATLAN Egyáltalán nem azt akartam mondani. Hanem azt, hogy ez — gyilkosság! Nem öngyilkosság, hanem gyilkosság... Ön megnyerte a játszmat, mester! (Fizikusnak) Ön következik!

FIZIKUS Köszönöm. De ha megengedi, a szobámba megyek, dolgozom még egy keveset. Részletesebben

meg kell magyaráznom, ha nem lehet telefonon összeköttetésbe lépni velük.

HALHATATLAN Igaza van. S a dámajátékot egyéb-ként is én indítványoztam. De nem titkolom, hogy ér mindig szeretném megnyerni a játékot! ...

A 7. sz. fülkében a fény egyenletesen ég, nem villog. Kijön Anna Petrovna, Verával a nyomában

ANNA PETROVNA (Verának) Két óra múlva még egy ampullát a ritmuszavar megszüntetésére. Reggel elő-készítjük az operációra ... (Halhatatlannak) Nincs még itt az ideje? Játsoztak és elég.

HALHATATLAN Záró játszma. Revans. Mint a Karpov—Kasparov mérkőzésben.

ANNA PETROVNA Játéktermet rendeztek itt be, mint valami szórakozó- és üdülőkörben.

HALHATATLAN Nyugaton klubok vannak a kiválasztottak számára. A milliósoknak. Ott találkoznak, politizálnak. Miért ne lehetne nekünk is egy ilyen klubunk? S megfelelő elnevezés kell keresni neki, például: „A halhatatlanok klubja”!

Az 1. sz. fülkében villog a fény. Az ügyeletes műszer-falán működik a jelzési rendszer

ANNA PETROVNA (Verának) Sokkellenes kezelést... Gyorsan! (Beszél az 1. sz. fülkébe)

TÜZOLTÓ Ott is?

HALHATATLAN Nem, ez bonyolultabb. De szintén megszokott dolog... Különbösen is, menjünk aludni. Úgysem hagyunk már tovább játszani. Köszönöm az élvezetes játszmát. Viszontlátásra holnap. (Elindul a saját fülkéjéhez, majd megáll) Te, fiú, menj a fülkébe és fekvődj le. Kelj föl, ha már nem bírod ki a fekvést. Feküdj, és ne gondoldj semmire. Nem használ neked a gondolkodás ... Es amikor Verának szabad ideje akad, udvarolj neki. Csinálj terveket. Bár-milyeneket. Még arról is, hogyan fogtok együtt élni. A legszebb terveket szódd! Ne fukarkodj a szavakkal, és légy őszinte... Ha pedig játszani akarsz, kopogj be hozzám. Ne félj, én már régen nem alszom, leszoktam róla... És még örülnék is, ha zavarnának — ez azt jelenti, hogy szüksége van rám valaki-nek ...

Villog a 4. sz. fülke fénye. Anna Petrovna kijön az 1. sz. fülkéből, odamegy az ügyeletesasztalhoz. Villog a 6. sz. fülke. Anna Petrovna kinyitja a telefont. Tárcsáz

ANNA PETROVNA Általános gyülekező... Úgy lát-szik, elkezdődött! ... Én magam sem gondoltam, hogy ennyire gyorsan ... De mi Verával már nem tudunk megbirkózni vele ...

Villog az 5. sz., majd a 6. sz. és 2. sz. fülke fénye. A színpad fokozatosan sötétségbe borul, a háttérben az élesvörös fény egyre erősebb

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (Férfihang) ...Tudniuk kell, hogy a radioaktív sugárzás csupán azoknak árt, akik két-három kilométernél közelebb vannak a nukleáris robbantáshoz. Miután megpillantották az éles villanást, a lökéshullám néhány másodperc alatt éri el önöket. Ez elegendő idő arra, hogy elfoglaljanak egy közeli fedezéket, vagy végső esetben — lefeküdjének a földre...

3

A következő nap reggele. Folyik a reggeli eligazítás. A hallban ül Szergejev, Ptyicina, Anna Petrovna, Vera és Ljubov. Halhatatlan, szokása szerint, hallgatózik a fül-kéjéből

SZERGEJEV Minden világos, mindazonáltal az elfogadott rendet nem változtatjuk meg. Öné a szó, Anna Petrovna.

ANNA PETROVNA Az 1. számú beteg — kielégítő állapotban van, a hőmérséklete normális, pulzusa stabil... A 2. szám...

PTYICINA Hagyd, Annuska. Semmi váratlan dolog

nem történt -- és ez a legfontosabb. Megbirkózunk a feladattal, Lev Ivanovics. Megbirkózunk. És ennek örülök. Nos és tovább — program szerint. Ismételt vérátömlesztés plusz intenzív terápia ...

SZERGEJEV Nem fáradt el, Ligyija Sztjepanovna? Mégiscsak majdnem egész éjjel talpon volt... Ne helyettesítsük talán?

PTYICINA Kivel? A „dísnövények” közül valakivel? De hát azok egyelőre a sejtek színvonalán dolgoz-nak...

SZERGEJEV De kedves Ligyija Sztjepanovna, miért beszél így?

PTYICINA Régen mondom neked: gondoldj a jövőre, gondolkodj! A státus úgy megduzzadt nálad, felpuffadt, mintha kelesztenék, a harmadik emeleten pedig takarékoskods! Hányszor mondtam neked: ne felejtkezz meg rólunk. Mi csak ideig-óráig vagyunk csöndesek!... Hát most aztán itt az ideje... Most majd botanikusokat küldesz ide nekünk? De hát az ő idegecskéik nem olyanok, szeretik a nyugalmat.

SZERGEJEV De mi most, Ligyija Sztjepanovna, nem vagyunk az értekezleten.

PTYICINA Neked én ott is megmondom a magamét. Es nem fogsz nyugdíjba elküldeni, ezt én neked egyenesen a szemembe mondom! ... Nem sikerül!

SZERGEJEV De hát eszem ágában sem volt ...

PTYICINA Ti, főnökök, ravasz népek vagytok. Szívélyesen beszéltek, a dolgokat azonban szeretitek egy-más közt szép csöndesen, megfontoltan elintézni surrogás-burrogás, és aztán kiderül, hogy ez a kollektív vélemény. Ki vett el tőlem a múlt évben két fizetett állást?! Nyugtattgattak, mondták, hogy minden rendben van, figyelembe vesszük az ön véleményét, de végül az első emeletre két főnököt is elhelyeztek ... Tudom, hogy kinek a lányát juttattad jó állásba. Sajnos, késő volt, amikor megtudtam...

SZERGEJEV No, hibáztam, bevallom.

PTYICINA Ez az, amivel mindig megnyersz engem — szeretem, ha valaki bevallja a hibáját. Ravasz vagy te, Lev Ivanovics. De más is melletted szól — arany-kezed van. Felbecsülhetetlenül értékes lennél, ha nem akarnál mindenáron főnök lenni. Itt van a te helyed, a harmadik emeleten. És már akadémikus lennél régen, de nem tudománnyal tömőd tele a fejedet, ha-nem a különböző rangok közötti kölcsönösségek

is-

meretével. És hányan vannak azok! Igen, és milyen gyorsan cserélgetik őket!

SZERGEJEV Valami mintha most a filozófálgatáshoz vonzaná, Ligyija Sztjepanovna.

PTYICINA Elfáradtam, és ezért fecsegek annyit.

ANNA PETROVNA Hát akkor én itt maradok ... Én nem fáradtam el nagyon.

PTYICINA Boldogulok veled magam is. Pihenj. És a lányok is segítenek. Igaz is, hárman voltak ... Hol a harmadik?

LJUBOV Nagyezsda nincs itt. Elutazott.

SZERGEJEV Hogyhogy elutazott?

LJUBOV Ejszaka összecsomagolt. Azt mondta: „Nem bírom!” — és kiment a pályaudvarra.

PTYICINA Vajon a sugárzástól ijedt meg?

LJUBOV Igen, azt mondta: „Én még szülni akarok, de itt...”

PTYICINA És te miért maradtál? Talán nem akarsz szülni?

LJUBOV Akarok.

PTYICINA Miért maradtál?

LJUBOV Valakinek maradni is kell.

SZERGEJEV Ezzel a Nagyezsdával majd én tisztázom a dolgot. Minden okmánya nálam van. írok a főnökeinek.

PTYICINA „Í-rok !” A lánynak nem volt elég bátorsága. Jó, hogy elutazott. Ha már úgy megijedt... Ne tedd tönkre az életét ... A rémület, mint a rozsda, gyorsan elpusztít mindent. (Verának és Ljubovnak) Így hát: lányaim, ha félték, utazzatok el. Boldogulunk nélkülük is. (Szergejevnek) És visszatartani, sőt megfenyegetni őket nem kell! A sugárzás — valóban szörnyű dolog. Bárkit megijeszthet. Engem, de még téged is megijesztett, de mi elfelejtkeztünk róla, és azért is dolgozunk itt... Elcsíplek benneteket, lányok, ha megszőktök.

FIZIKUS Bocsássanak meg, kérem, de a magyarázó feljegyzésekért még nem jött el az elvtárs? TŰZOLTÓ Még nem.

FIZIKUS Ha időközben valamiért nem lennék itt .. akkor, kérem, említsék meg neki a számításaimat! A fülkében vannak a kis asztalon.

TŰZOLTÓ Adja át saját maga...

Halhatatlan jelenik meg a saját fülkéjéből, kimenő-öltönyben, csokornyakkendővel, kalapban. Kezében valamiféle pálcá van, amely nádra emlékeztet. Űgyet sem vetve senkire, fel s alá jár a hallban. Egy ideig mindnyájan értetlenül néznek rá. Halhatatlanon látszik, hogy elégedett, hogy milyen hatást keltett

TÁBORNOK Hát ez miféle... madár? GÉPKOCSIVEZETŐ Helyi őslakó. Ő mindent tud. FIZIKUS (Halhatatlanhoz) Bocsásson meg, kérem, mi a

véleménye, sokáig leszünk itt? HALHATATLAN Én személyesen már négyszáznyolcvanöt napja...

GÉPKOCSIVEZETŐ És miért nincs kórházi ruhában?

HALHATATLAN Politikai nevelő munkát végzek.

TÁBORNOK Kivel?

HALHATATLAN A kollektívával. Sajnos, nincs mindenki jelen.

Biciklista kijön a fülkéjéből

BICIKLISTA Hol az a frufrus hajú szépasszony, aki itt volt?

És az a néni, az idősebb, a doktor?

HALHATATLAN Anna Petrovna kandidátus, és Vera orvosgyakornok. Jelenleg pihennek... a nehéz szolgálat után.

BICIKLISTA Hát ez a kakas meg kicsoda? HALHATATLAN A szemtelenségre és tapintatlanságra

figyelmezetten kell reagálni. Én egyszerűen nem is veszek róla tudomást.

BICIKLISTA Majd egyszer jól nyakon váglak, s észre-veszel.

TÁBORNOK Nem kell gorombáskodni! ... A maga arca

valahogy ismerős nekem. Hol találkoztunk?

GÉPKOCSIVEZETŐ És én is ismerem. Már láttam.

BICIKLISTA (aggódva) Tévednek, polgártársak. Nem vagyok idevalósi. Egészen véletlenül csöppentem a társaságukba. (Sietve visszamegy a fülkéjébe)

A 2. sz. fülkében kialszik a fény. Sötét van. Megjelenik Ptyicina, fáradtan bemegegy az ügyeletesszobába, az asztalhoz ül és ír. Halhatatlan utánamegy

HALHATATLAN Mi történt, Ljyija Sztjepanovna, baj van? PTYICINA Vége.

Halhatatlan leveszi a kalapját, Ljubov jön be. Sír

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (kiabál) Nem a-ka-rom! (A fül-kéjéhez rohan)

PTYICINA Ljubov, adjon neki nyugtatót...

Ljubov letörli könnyeit. Megy a 6. sz. fülkébe

TÁBORNOK (Fizikusnak) Ezt mind maguk csinálták — fizikusok. Az atomenergiát — a civilizáció jövőjét... Az atombombákat, reaktorokat, atomeróműveket... Jól kiagyalták!

FIZIKUS De miért mi?... A reaktor — az maga a tökéletesség, az — csoda! De nem szabad vele ügy... TÁBORNOK Hogyan?

FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de a reaktorral nem szabad hanyagul... bánni. Nem tűr el mindent. Sokat elbír, de nem mindent. Mint az ember is.

TÁBORNOK Mit akar ezzel mondani?

FIZIKUS Én, természetesen, tévedhetek is, de a számításokból ítélve, a teljes védelmi rendszert kikapcsolták. Tehát volt egy ember, aki parancsot adó }, a kikapcsolásra.

TÁBORNOK Ki?

FIZIKUS Sajnos, azt nem tudom...

GÉPKOCSIVEZETŐ Valamelyik főnök.

FIZIKUS Lehetséges, hogy önnek igaza van. Mert nincs olyan operátor, aki parancs nélkül, saját elhatározásából ezt megtenné.

HALHATATLAN Bizonyára az erömű parancsnoka, nem?

FIZIKUS Ilyen magas állású vezető adhat rá parancsot, de tudnia kellene, hogy ez mihez vezethet.

Az 5. sz. fülke ajtaja kivágódik. Az Atomerómű Vezetője jön ki

ATOMER\;ŐMŰ VEZETŐJE Én — az atomerómű vezetője vagyok. És ilyen parancsot nem adtam ki!

A színpad fokozatosan sötétségbe merül. A háttérbe egyre erősebb a vörös fény

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (Férfihang) ...Ne felejtsek el, hogy a sugárzás szintje, amelyet az atomrobbanás után egy órával állapítottak meg, két óra múlva majdnem kétszer, három órával később pedig — négyszer kevesebb lesz. Kétszer huszonnégy óra múlva a sugárzás szintje, valamint az élelmiszerek és a víz sugárfertőzése százszor lesz kevesebb.

Függöny MÁSODIK

FELVONÁS Visszatérés az első felvonás

utolsó perceihez

HALHATATLAN Bizonyára az erömű parancsnoka, nem? FIZIKUS Ilyen magas állású vezető adhat rá parancsot, de tudnia kellene, hogy ez mihez vezethet.

Az 5. sz. fülke ajtaja kivágódik. Az Atomerómű Vezetője jön ki

ATOMER\;ŐMŰ VEZETŐJE Én — az atomerómű vezetője vagyok. És ilyen parancsot nem adtam ki! FIZIKUS De, bocsásson meg, valaki mégis parancsot adott a védelmi rendszer kikapcsolására! ATOMEROMŰ VEZETŐJE Nem felelhetek minden

örült tettéért!... És hagyjon engem békében — beteg vagyok, nagyon beteg!

HALHATATLAN Azt hinné az ember, hogy közülünk mindenkinek ideális az egészségi állapota.

Mindnyájan hallgatnak

GÉPKOCSIVEZETŐ A földieper hamarosan megérik...

TÁBORNOK Miféle földieper?

GÉPKOCSIVEZETŐ Korai fajta. Édes, szép nagy. Ő rubel egy kiló.

TÁBORNOK És hogy jön ez most ide? GÉPKOCSIVEZETŐ A feleségem adja el. A kertünkéből. Hat-hétszáz rubelt is kap érte.

TÁBORNOK Semmit sem értek.

GÉPKOCSIVEZETŐ Ki fog most földiepret venni? Még fél rubelt sem adnak érte! Nem, nem veszik meg.

HALHATATLAN Ez biztos : leégtek a „földieperki-rályok”. És nem csak az erömű körül, hanem az egész körzetben. Éhség és hideg fenyegeti őket...

GÉPKOCSIVEZETŐ Azok biztos kiviszik. Északra vagy Szibériába. De mi nem tudjuk eladni!

TÁBORNOK Minek neked, nem elég a pénzed?

GÉPKOCSIVEZETŐ Talán százharmincból megél egy család két gyerekkel!...

TÁBORNOK Es a prémiumok?

GÉPKOCSIVEZETŐ Tíz rubelnél havonta többre sosem rügött.

TÁBORNOK Hát miért hallgattál?

GÉPKOCSIVEZETŐ Ott volt a földieper. Meg három almafa, két szilvafa és a körte... igen szép, nagy alakú termett rajta... Nem maradt soha a nyakunkon.

FIZIKUS Én mélyen együtt érzek önnel nagy bajában. Mégis meg kell jegyeznem, hogy a földieper, a zöld-

ségfélék, gyümölcsök és a tej szintén...

LJUBOV Volt egy Daska nevű tehene...

FIZIKUS A tejjel még óvatosabban kell bánni. Az egész zónában sugárfertőzés van. A radioaktív „szenny” mindenbe belekerülhet — nos, a tehén meg-eszi a füvel együtt... Nem, a tejjel igen komoly a veszély... Ha utána számolunk, akkor minimum fél évig!

TÁBORNOK A maguk jövendölései, tudós elvtársak, egy lyukas garast sem érnek.

FIZIKUS Bocsásson meg, kérem, de az ilyen következtetésekkel nem tudok egyetérteni.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE *(lerázza magáról a döbbenet merevségét)* Igaza van. *(Mutat a Tábornokra)* Hányszor bizonygatták: „Az atomerómúvek a legveszélytelenebbek. Az atomerómúvek — a teljes biztonságot jelentik.” O, hogy mit összevissza nem beszéltek maguk, fizikusok!

FIZIKUS Bocsásson meg, de öntől hallani ezt ...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Tőlem vagy valaki mástól,

például tőle *(a Tábornok felé bólint)* — egyre megy!

TÁBORNOK No azért nem, másra ne mutogasson! Ön

— az erómú parancsnoka, önnek kell felelnie a történetekért!

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE És önnek — nem? TÁBORNOK

Nekem? Én tudom a kötelességemet... FIZIKUS Bocsássonak meg, kérem, de — sajnos —

Imég sok mindent nem tudunk... Új nemzedék született és nőtt fel, megszokták, hogy az űrbe repülnek és atomerómúveket építenek. Es mi, idősebbek, nem tanítottuk meg őket rá, hogy ez veszélyes, igen veszélyes.

GÉPKOCSIVEZETŐ Az ördög szerényen meghúzódott. Csöndesen ült, és várt, de most előjött. Hát, úgy mondják, ez történt!

TÁBORNOK Helytelen nézetek, nem a mieink! Csodálkozom

...

GÉPKOCSIVEZETŐ Minél erősebb az ész, annál gyengébb a lélek.

TÁBORNOK Káros filozófia!

LJUBOV *(kijön)* Megnyugodott. De nem alszik. PTYICINA

(befejezi az írást, kilép a hallba. Az Atomerómú Vezetőjéhez) Ne aggódjon, megtudtam...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Sok?

PTYICINA Sajnos, igen, de nem halálos. Szerencsére, az unokái a kocsiból nem szálltak ki. Így van? ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Egész idő alatt bent volt...

... En egyedül...

PTYICINA Ez mentette meg őket. Két-három hónap múlva minden a rendes mederbe terelődik. ATOMERÓMÚ VEZETŐJE S azután?

PTYICINAA Nem tudom. Senki sem tudja... Egyelőre.

De azt hiszem, hogy náluk rendben lesz minden.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Köszönöm. Köszönöm önnek!

PTYICINA Örvmagának köszönje. Hogy a kocsiból nem engedte őket kiszállni.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ostoba történet... Ostoba! *Tábornok olvassa az asztalon fekvő papírlapokat*

TÁBORNOK *(Tűzoltónak)* Derék fickó! Kiválóan viselkedtél... De itt pontatlanságok vannak. TŰZOLTÓ Ahogy volt, úgy írtam le.

TÁBORNOK Nem helyes, amit a robbanásról írtál. Azt te nem jelentetted.

TŰZOLTÓ Megmondtam a városi ügyeletesnek, közérthető nyelven, hogy látom a reaktor aktív zónáját, egészen csupaszon. És még azt is hozzátettem, hogy jelentsék megfelelő helyre. Tudom az utasítást.

TÁBORNOK Miből döntötted el, hogy robbanásról van szó?

TŰZOLTÓ A gépterem fölött fekete gömb keletkezett, fölfelé emelkedett.

TÁBORNOK Tehát a gépterem fölött, de nem a reaktor fölött.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE *(fáradtan)* Nincs ennek semmi jelentősége...

FIZIKUS Bocsássonak meg, kérem, de ez a megfigyelés rendkívül fontos.

PTYICINA S én az első robbanáson jelen voltam... A legeslegeslőn ... Fialtam voltam még, egészen fiatal ...

Szinte csodálatos, hogy engem küldtek, megbíztak bennem, holott voltak tapasztaltabb orvosok is ... A bunkerben voltam. Kurcsatov, Scsolkin, Hariton ... Általában mindnyájan... És Berija is... C Sztálin nevében felelt a bombáért ... S a bunkerben egy ajtó volt, a robbanással ellentétes irányban. Kissé kinyitva, hogy látni lehessen... Azután, amikor jött a villanás, majd a dörgés, Julij Boriszovics, vagyis Hariton, az ajtóhoz rohant, hogy bezárja — hiszen a lökéshullám következett... Berija azonban megragadta, ölelte, csókolta... Hariton az ajtóhoz akart jutni, de Berija nem engedte... Mindnyájan megdermedtünk az ijedségtől. Végre kitépte magát s időben sikerült becsuknia az ajtót... O, uram-isten, miféle butaságokra emlékezem!

HALHATATLAN Ligijja Sztjepanovna, ez történelem PTYICINNA Olyan régen volt, olyan régen, hogy úgy tetszik nekem, mintha nem is velem történt volna, FIZIKUS Kuresatov... Bocsásson meg, ön valóban ilyen nagy embereket ismert?

PTYICINA Még gyógyítottam is. Néhányat közülük.

Sajnos, nem mindig sikerrel... Kérem, mindenki

menjen vissza a fülkéjébe. Ljubovval mindjárt hoz-

záfognak a munkához. Sajnos, lesz, akinek újra vér-

átömlesztést kell adnunk. Remélem, nem félnek?

TÁBORNOK Ha szükséges ...

TŰZOLTÓ Vera hamarosan visszajön. Megvárhatom őt?

PTYICINA Most nincs idő a várakozásra.

A színpad fokozatosan sötétségbe merül. A messzeségben — úgy, mint azelőtt — éles vörös fény

RÁDIÓ *(Férfit hang)* ...Az atomtámadás fenyegető veszélyéről a rádió, televízió és a sajtó rögtön tájékoztatja a lakosságot. Bárhol is tartózkodnak, városban vagy faluban, ezt a közlést hallva, azonnal tegyék meg a szükséges védelmi intézkedéseket. Emlékezzenek! Ilyen körülmények között minden perc drága! Mindenekelőtt lássák el magukat és családjukat a védekezés egyéni eszközeivel. Készítsenek tartalékokat élelmiszerből, vízből, és vigyék magukkal a házipatikát, amelyben feltétlenül legyen hőmérő, szalmiakszesz, jód, kötszer, vatta, különféle antibiotikumok és más gyógyszerek...

4

Dél. A 6. sz. fülke fénye villog. A hallban senki nincs. Megjelenik Anna Petrovna. A 3. sz. fülkéhez megy, kopog. Tűzoltó kidugja a fejét

ANNA PETROVNA Ahogyan kérte, egy szál rózsát. Piros ...

TŰZOLTÓ Nagyon köszönöm. Feltétlenül megadom a

tartozásomat ...

ANNA PETROVNA Ugyan már ...

TŰZOLTÓ És Vera?

ANNA PETROVNA Mindjárt jön. A táviráda sietett. Most

közi a családjával, hogy egy ideig Moszkvában marad.

TŰZOLTÓ De ha ő... ő biztosan visszajön? Léhet, hogy úgy, mint Nagyzezsda?

ANNA PETROVNA Innen mindjárt elmenekülnek vagy ... soha. A nők, persze. A férfiak, sajnos, nem mind bírják ki.

TŰZOLTÓ Én kibírom. Mint ő. *(Halhatatlan fülkéje felé bólint)*

Szavamat adom, hogy kibírom ... ANNA PETROVNA Hiszek benne.

HALHATATLAN *(kihajol)* n meg, Anna Petrovna, már nagyon vártam magát, hiányzott nekem. Tudja meg, hogy mostantól fogva mindig hiányozni fog nekem! Követem a fiatal nemzedék példáját! Ok be-leszerettek egymásba, hát én nem tehetem ugyanezt?

ANNA PETROVNA Köszönöm, lelkem. Hidd el, hogy ez nagyon jólesik nekem.

HALHATATLAN Ezután csak gyöngéd szavakat mondunk egymásnak. Mint Trisztán és Izolda!

ANNA PETROVNA Tudomásul vettem, kedves Ró-meóm! ...

De mindenekelőtt gyerünk, megvizsgáljuk és meghallgatjuk. Valahogy mintha el is felejtkeztünk volna rólad ...

HALHATATLAN Van elég időnk.

ANNA PETROVNA Ne vitatkozz, gyorsan a fölkébe. és vetközz le.

HALHATATLAN Ilyen sebtiben? Én csak hozzáfogtam, hogy beleszeressek magába, ez az első lépés, a szerelem később jön, és maga rögtön: vetközz le ...

ANNA PETROVNA Micsoda szemtelen fickó lett belőled ! A megelőzésre, és azért, hogy valami bolondságot ne csinálj, mindjárt kapsz néhány injekciócskát...

HALHATATLAN Beismerem bűnösségemet, egyetlenem! Csak olyat nem kérek, ami megnyugtatta a szervezetemet, nincs rá szükségem. Hadd lángoljon! ANNA PETROVNA (a fölkéhez megy) Mindjárt le-hűtöm.

Szergejev és az Űgyész lép be

SZERGEJEV A lehetőség szerint, kérem, tapintatosan... Tele vannak most feszültséggel. n is meg-értheti.

Megjelenik Ptyicina

PTYICINA A beszámolóik az asztalon vannak. A 9. sz. fölke betege nagyon sokat írt.

ŰGYÉSZ Én majd itt oldalt leülök és megnézem. Ne törődjenek velem.

PTYICINA Az 1. sz., 5. sz., 8. sz. fölkéből — nem írtak. És a 2. sz. fölke betegének nem volt rá ideje, meg talán nem is tudott írni.

ŰGYÉSZ Nem baj, ez elég.

Fogja a papírlapokat. A 3. sz. fölkében ki-kialszik a fény. Ptyicina hosszán néz a műszerfalra, sóhajt és lassan Halhatatlan fölkéjéhez megy

SZERGEJEV Az átültetéshez... Majdnem mindnek találtunk donort. Az 5. sz. beteget kivéve... PTYICINA Később.

Eltűnik a fölkében. Megjelenik Ljubov

ŰGYÉSZ (Szergejevhez) Beszélhetek az operátorral?

Szergejev kérdőn néz Ljubovra

LJUBOV A 7. sz. beteggel lehet. Kihívom.

Sugárdózismérő kukucskál ki. Észreveszi, hogy Ljubov a szomszédjához készül bemenni

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Kijön?

LJUBOV Fekszik, hallgat, a falat nézi. SUGÁRDÓZISMÉRŐ

Hívd ki, kedves. Meg kell neki

mondanom, hogy nem tudtam, voltaképpen mennyi.

Azt hittem, kevesebb, s közben kétszáz volt ...

ŰGYÉSZ Hol volt kétszáz?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (felélenkülvé) A transzformátoroknál. De az összes műszer elszállt. Gondoltam, hűsz — nem több.

ŰGYÉSZ Önöknek nem volt tartalék műszere?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Műszerek? Hát honnan... Azok, amelyek voltak, foltozottak-toldozottak, mind vagy harminc éve használatban ...

ŰGYÉSZ De hiszen az erőmű új, mindössze tízéves.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Rajtunk nem múltott... A mi felszerelésünk valamelyik raktárban elfeküdt. És hogy ne kelljen leírni — hát elküldték nekünk.

SZERGEJEV Ez valahogy nem hihető.

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Boldogultunk vele, míg baj nem volt. Foldozgattuk, és vigyáztunk. Nem kellett kapkodni. Rend viszont, az volt nálunk! Hányszor jöttek bizottságok, ellenőrzésre, egészen Moszkvából. Nálunk mindig rend volt. Egyetlenegyszer sem fordult elő a megengedettnél nagyobb sugárzás, mert állandóan ellenőriztünk mindent ... Nem hittük, hogy elszállhat ...

ŰGYÉSZ Tehát maga is azt tartja, hogy robbanás? Saját maga is látta?

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Így beszélnek. Magam nem láttam.

Megjelenik az Operátor és Ljubov

OPERÁTOR Én azonban láttam!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Én nem tudtam, elszállt...

OPERÁTOR De hagyd már fel a számlálóiddal ! Te nem tudtad, én meg tudtam. Láttam az átizzott grafitot. A reaktorterem padlóján darabokban. Olyan éles kékek voltak és világítottak. (Sugárdózismérőnek) És a te számlálóid nélkül is nyilvánvaló, hogy az nem hűsz, nem is kétszáz, hanem majdhogynem ezer röntgen lehetett!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Láttad, tudtad és visszamentél? OPERÁTOR A transzformátorok minden bekötése el-szállt. És áram nélkül — rosszul áll az ügyünk. Se-hogy se tudod lehűteni, hát azért mentem vissza. A fiúknak megmondtam, hogy ne üssék bele az orrukat!...

SUGÁRDÓZISMÉRŐ (Űgyésznek) Tanulói vannak a Műszaki Szakközépből. Mindig sokat vesződött velük. Átnevelte őket. OPERÁTOR Nagy lármát csaptak. Rájuk kellett ripakodnom. És hazazavartam őket ...

ŰGYÉSZ Tehát tudta...

OPERÁTOR Hogyne tudtam volna? Az atomerőműben vagyok az első kapavágás óta. Én is építettem az erőművet. Majd ott maradtam dolgozni a negyedik blokknál. Sokan voltunk így... Jó blokk volt ... Nagyon jó ...

Megjelenik a Fizikus

FIZIKUS De a védelmi rendszert kikapcsolták! OPERÁTOR

Nem láttam. Nem rám tartozik. (Űgyész-

nek) És ez a pápaszemes szintén ott ült (a Fizikusra mutat) a reaktornál. Mondom neki: „Fuss!” ... FIZIKUS Bocsásson meg, de hiszen maga is ... OPERÁTOR Nálam a transzformátorok bedöglöttek.

Működésbe kellett hoznom.

FIZIKUS Én sem mehettem el. A hőfokot mértem.

Tudtam, hogy senki sem méri meg, csak én. A reaktor melegedett, fontos volt megfigyelni a folyamat dinamikáját... Hogyan mehettem volna el? ŰGYÉSZ

Voltak, akik elmentek ...

FIZIKUS Bocsásson meg, de én erre nem emlékszem. Azután mondták, hogy elvittek. Ott estem össze. Eszíméletlenül. Bocsásson meg.

ŰGYÉSZ (Operátorhoz) És ön?

OPERÁTOR Magam mentem el. Bekötöttem a transzformátorokat, és elmentem. Nem volt ott többé semmi tennivalóm.

A 3. sz. fölkében kialszik a fény. Onnan jön ki a fáradt Ptyicina. Valahogy furcsán néz mindenkire, de senki sem törődik vele. Odamegy Szergejevhez, meg-fogja a könyökét. Az mindjárt megért mindent. Mind-ketten bemennek az ügyeletesszobába

ŰGYÉSZ (Fizikusnak) Megnéztem a számításait, de becsületesen bevallom, nem nagyon értettem meg.

FIZIKUS Adja át a specialistáknak. Ott minden egy-szerűen és érthetően van leírva. A legfontosabb az ön számára : megtudni, ki kapcsolta ki a védelmi berendezést.

HALHATATLAN (aki hallgatta a beszélgetést, most ki-dugja a fejét) Ki kapcsolta ki? Kicsoda? A védelmi berendezést a rendszer kapcsolta ki — a felelőtlenség rendszere.

ŰGYÉSZ Majd tisztázzuk ... (Fizikusnak) Nem tartóztatom tovább.

OPERÁTOR Szabad kérdezni? Mikor evakuálták a várost?

ŰGYÉSZ Vasárnap — nappal. Nagyon gyorsan. Mind-össze két és fél óra alatt. Vagy ezer autóbust küldtek ide, és mindenkit elvittek.

OPERÁTOR És miért nem jelentették be azonnal rá-dión a szerencsétlenséget? Egy óra alatt akár gyalog is elmehettek volna ...

ŰGYÉSZ Várták a kormánybizottság érkezését. OPERÁTOR Minek? Az talán — másképp tudott volna határozni? Minek kellett várni?

ŰGYÉSZ Senki sem tudott dönteni.

OPERÁTOR Nem tudott vagy nem akart?

ÜGYÉSZ Nem döntött ...

OPERÁTOR Hát ön kérdezze meg *tőlük*: miért nem döntöttek? Miért bennünket kérdeznek ki?

ÜGYÉSZ Megkérdezzük. Feltétlenül megkérdezzük.

OPERÁTOR Sajnálom, hogy a választ nem hallhatom...

Elmegyek a fülkémbe, ha már nincs rám szükség. *(Sugárdózismérőnek)* Te meg mondd meg neki, hányszor kérted, hogy új felszerelést adjanak!

SUGÁRDÓZISMÉRŐ Négyyszer.

OPERÁTOR De mi csak sietünk mindnyájan, rohanunk, kötelezettségeket vállalunk magunkra, hogy, úgymond, három hónappal, valamint két nappal a betervezett időpont előtt elvégezzük a munkát, ő meg négyyszer kérte a számlalókat, de ott fent senki sem sietett. Mert a főnökök kérését mi mindig teljesítjük... Miért van ez így? Ha őket kéri — hallgatás, ha bennünket — hurra! — és előre!

ÜGYÉSZ Három hónap? Ön most arról beszél, hogy a blokkot üzembe helyezzék?

OPERÁTOR Pontosan. Most aztán el akarják hallgatni a robbanást. Nem képesek tisztázni, hogy mi történt a reaktorról. Az építők onnan a munkagödörből úgy kirepültek, mintha rakétából lőtték volna ki őket, azért, hogy korábban át lehessen adni. Ott, a reaktor alatt, nem csupán betontömbök fekszenek, de, ha keresnénk, egy-két exkavátort is találhatnánk. És mindezt a jelentésért és a prémiumért ... Kinek van ilyen felgyorsításra szüksége? Ez ugyanolyan, mint ha a gépkocsikat a városban óránkénti száz kilométerrel engednék hajtani, hadd nyomjanak agyon mindenkit, mert csak az a fontos, hogy minél gyorsabban hajtsanak! ...

ÜGYÉSZ A két nap — a reaktor volt?

OPERÁTOR Megígérték, hogy az ünnepek után rögtön elérik az üzemi teljesítményt. Két nappal a tervezett időpont előtt. Mindenhol felajánlásokat várnak tőlünk... De hát mik vagyunk mi... cirkuszi bohócok?

FIZIKUS Hát ezért kapcsolták ki a védelmi rendszert.

OPERÁTOR Amit nem tudok, azt nem tudom. De a negyedik blokkért valóban kár — jó gép volt. Jobb a többinél, és mégis éppen ezt érte a csapás... Szerencsétlenség a vegyiművekben -- szákszámra pusztulnak ott az emberek, lezuhannak a repülőgépek — szintén, és a földrengések? Egész városok — romokban... Még az úrhajók is felrobbannak a start-nál... Az űr, az atom és a kémia századában ...

HALHATATLAN *(kinéz a fülkéjéből)* Ez nem az atom százada, hanem a katasztrófáké!

OPERÁTOR Kár, de most már mindenki annak fogja tartani. Kár! A mi reaktoraink a legmegbízhatóbbak ... De megyek már, valahogy nem jól érzem magam...

ÜGYÉSZ Köszönöm önnek. Tisztázzuk a dolgot, és felelősségre vonjuk a bűnösöket!

OPERÁTOR Adja isten. Akkor volt értelme annak, hogy nem menekültem el. De ha nem — hiába pusztulunk el. *(Kifelé indul)*

FIZIKUS Kérem, nékem határozottan támogatnom kell 'az elvtárs véleményét! Ennek a tragédiának a tanulságai a legfontosabbak! És nekünk le kell vonnunk a tanulságokat. Hatalmas a kísérleti anyag — minden területen.

Tábornok kijön a fülkéjéből. Hallgatja a beszélgetést

ÜGYÉSZ Kísérleti?

FIZIKUS Bocsásson meg, lehet, hogy nem jól fejeztem ki magam. De az emberiség történetében még nem volt ilyen tapasztalat: robbanás a reaktorban és a robbanás következményei. Nincs kizárva, hogy egyetlen eset. Helyesebben, első. Úgy kellene, hogy az utolsó is legyen. Ennek érdekében — tanulmányoznunk kell minden paramétert. Tudományosan, technikailag, pszichológiailag. Komplex kutatást kell végeznünk. Nem formálisat, hanem lényegit, mindenre kiterjedőt!

ÜGYÉSZ És Hiroshima és Nagaszaki? Ott is valami hasonló történt ...

FIZIKUS Nem szabad, bocsásson meg, összehasonlítani.

Ott minden elpusztult. Egyszerre. A lökeshullámtól és a hőhatástól... És a sugárbiológiáról az amerikaiak mindeddig nem minden adatot tettek közzé. Ők rögtön szigorúan bizalmasnak minősítették az erre vonatkozó tanulmányokat... Most itt más a helyzet. Itt elhangzott: az atom ördöge kiszabadult. Igen, ez történt! Azt hittük, hogy mi, fizikusok, mindent tudunk róla, de, bocsásson meg, tévedtünk. Ez azt jelenti, hogy tanulmányoznunk kell. Higgye el, a tapasztalat felbecsülhetetlen értékű. Igen, borzalmas, igen, kegyetlen, de felbecsülhetetlen az értéke.

ÜGYÉSZ Még egy kérdésem van. Tudomásom van róla, hogy ön nem tartozik az erőmű munkatársai közé, igaz ez?

FIZIKUS Moszkvából jöttem. A reaktorkutatási tudományos intézetből. Kiküldetésben voltam az atom-erőműnél. Szükség volt rá, hogy a reaktor karban-tartási leállításakor ellenőrizzük a vezérlő védelmi rendszereket ...

ÜGYÉSZ És itt maradt a robbanás után?

FIZIKUS Bocsásson meg, de ismétlésre kényszerülök: tudnunk kellett a hőfok növekedésének karakterisztikáját. Hiszen azután a reaktor gyakorlatilag ugyan-olyan séma szerint hűl ki. Kivülem senki nem volt ott ... Hogyan mehettem volna el?

TÁBORNOK Elmentek. Én láttam.

ÜGYÉSZ Sőt menekültek... Kőrül sem nézve. FIZIKUS

Bizonyára nem volt rájuk ott szükség. Hát ez minden.

Ptyicina lép most a Fizikushoz

PTYICINA Őt most elviszem.

ÜGYÉSZ Köszönöm. És sok szerencsét!

FIZIKUS A számításaimat feltétlenül adja át. Tudom,

hasznukat lehet venni.

ÜGYÉSZ Még ma...

FIZIKUS Nagyon köszönöm. *(Ptyicinához)* Eldöntötték?

PTYICINA Lev Ivanoviccsal és Ljubovval együtt egy

kicsit varázsolunk. A donor nagyszerű, pirospozsgás...

FIZIKUS Köszönöm... S még valami: az enyéimnek, vagyis a feleségemnek és a fiamnak egyelőre semmit se mondjanak. Ők is fizikusok, rögtön mindent meg-értenek. Feleségem — a mi intézetünkben, a fiam — atomtengeralttjárón dolgozik. Nem tudják, hogy én ott voltam...

PTYICINA De...

FIZIKUS Hadd tudják meg később, azután... Tudja-nak meg mindent, ami történt. És az én számításaimról is. Büszkék lesznek rá... A fizika történetében én voltam az első, aki ilyen számításokat végzett. Nem lesz nekik olyan keserves...

PTYICINA Ön téved ...

FIZIKUS Bocsássonak meg nekem, de én mégiscsak ragaszkodom a kérésemhez ...

Kimennek a 9. sz. fülkébe

TÁBORNOK Egész idő alatt a robbanásról beszélnek, de én, képzeljék el, én kételkedem benne, hogy az volt. Erős tűzvész — az más...

ÜGYÉSZ Nos, például az ön beosztottja is azt írta: „Láttam az aktív zónát.”

TÁBORNOK Az érzelmek, erős felindulás. Mindig figyelembe kell venni a jelentést tevő stresszes állapotát, mert amiatt a jelentés bizonyos helyesbítésre szorul.

ÜGYÉSZ Éppen ezért ön nem tett említést jelentésében a robbanásról?

TÁBORNOK Mire céloz ön?

ÜGYÉSZ Az első tájékoztatására, amelyet a köztársaság minisztertanácsának adott... És a másodikra is...

TÁBORNOK Meg kell magyaráznom ...

ÜGYÉSZ Épp erre szerettem volna önt megkérni.

Feltáru az ajtó. Két munkatárs bevezeti a Biciklistát

MUNKATÁRS Visszahoztuk. Szökni próbált. BICIKLISTA Kicsavarták a karomat. Szörnyetegek!

A Gépkocsivezető kinéz a fülkéjéből

TÁBORNOK *(Gépkocsivezetőhöz)* Gyere ide. Együtt fogunk tanúvallomást tenni. *(Ügyésznek)* Egész idő alatt mellettem volt. Igazolja, amit mondok.

ÜGYÉSZ Én önnek is elhiszem. *(Biciklistához)* Miért kísérelte meg a szökést?

BICIKLISTA Ha neked tetszik itt, hát maradj. De én jobban szeretnék ott lenni (valahova oldalt mutat), de az őrség itt éberebb, mint a börtönben. Elektronikával vannak felszerelve. Teletömtek mindent készülékekkel, minden sarokban csörögnek ...

Bejön Anna Petrovna, odamegy a Biciklistához, meg-nézi a pulzusát

Rendben. Az első emeletig jutottam le. Es ha nem lett volna az a csörgés ... Talán adsz nekem most abból a gyógyszerből, mi? Undorító, de ha mást nem tud az ember kicsikarni...

ANNA PETROVNA Most nem szabad. Este megkínál-lak veled. *(A munkatársaknak)* Hagyják itt, elmehet-nek. Többé nem szökik meg.

BICIKLISTA Ezt majd meglátjuk...

ÜGYÉSZ *(Tábornoknak)* Folytatjuk. Először. Az ön aláírása szerepel a negyedik blokk átvételi okmányán.

TÁBORNOK Nem csak a negyedikén. Mindegyikén. Én már tizenöt éve itt dolgozom.

ÜGYÉSZ Igen. És a gépterem átvételi okmányán is.

Az Atomerómű Vezetője kijön fülkéjéből. Leül melléjük, és figyelmesen hallgatja a beszélgetést

TÁBORNOK Természetesen.

ÜGYÉSZ És önt soha senki nem kényszerítette rá, hogy aláírjon egy átvételi okmányt?

TÁBORNOK Komolytalan kérdés. Ha aláírtam, az azt jelenti, hogy egyetértek veled.

ÜGYÉSZ Ismeri ön a tűzvész történetét Bokharában, a szövőgyárban, tizenkét évvel ezelőtt?

TÁBORNOK Olvasókönyvbe való példa ...

ÜGYÉSZ Igen vagy nem?

TÁBORNOK Persze hogy ismerem.

ÜGYÉSZ És a gyárat a bajkál—amuri főútvonalon? Mind Bokharában, mind a BAM-on a tetőzetet gyűlékony anyagból készítették. Mindkét objektum hat-hét perc alatt leégett. A bűnösöket elítélték ...

TÁBORNOK Igen, de ...

ÜGYÉSZ Miért írta alá a gépterem átvételi okmányát, bár tudta, hogy a tetőzetet ugyanabból az anyagból készítették, és ön jól tudta, hogy ennek az anyagnak a felhasználását ipari objektumokon megtiltották?

TÁBORNOK Tiltakoztam... Tájékoztattam a minisztérium vezetőjét.

ÜGYÉSZ És aláírta?

TÁBORNOK De hiszen ön tudja, milyen szinten vették át az erőművet. Az én aláírásom — tiszta formaság! *(Rámutat az Atomerómű Vezetőjére)* Igaz is. Ő szintén aláírta. Mindenki aláírta. Ez csak egy papírdarab. Formaság és semmi több!

ÜGYÉSZ De a gépterem nem látszatra, nem forma-ságiból égett. Hanem úgy, mint a lőpor. A tetőzet megolvadt, az emberek lába belesüllyedt, a tűzoltók életüket veszélyeztették, hogy eloltsák a tetőt.

a bizonyos tetőt, amelynek használatát már tizenkét éve megtiltották. *(Az Atomerómű Vezetőjéhez)* Hogyan került az az anyag ide?

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE A raktárakban sok van ebből az anyagból... Nálunk pedig lemaradás volt. Hiszen az erőművet az építők a betervezett időpont előtt három hónappal adták át.

ÜGYÉSZ Így ez világos ...

TÁBORNOK Mi világos? Mit jelent a mi aláírásunk? ... Én nem írom alá — más aláírja... Maga mit akar? Úgy viselkedik, mint egy ma született csecsemő! Vagy ön mindig azt írja alá, ami nem zavarja a lelkiismeretét?

ÜGYÉSZ Jó, hagyjuk ezt... Ön egy óra múlva érkezett a helyszínre.

TÁBORNOK Negyvenhat perccel azután, hogy megkaptam az információt.

ÜGYÉSZ Miért?

TÁBORNOK Hogy miért?... Hogy ott helyben meg-állapítsam ... a tűz eloltásának taktikáját és stratégiáját ... hogy biztosítsam ...

ÜGYÉSZ Ön kapott értesítést róla, hogy nem csupán tűzvész van, hanem robbanás is történt? TÁBORNOK Ezt nehéz volt rögtön elhinni... Igen, és

ki tételezte volna fel? ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Valóban, senki ... ÜGYÉSZ Ön továbbította a tájékoztatást a robbanásról a megfelelő helyre? Igen vagy nem?

TÁBORNOK Felhívtam a köztársaság minisztertanácsát. Nekem azt mondták: „A félelemnek nagy a szeme. Foglalkozz a magad dolgával, és a te dolgod — eloltani a tüzeket... És gondoskodj róla, hogy a tüzet minél gyorsabban eloltsák . . .” És én gondoskodtam.

ÜGYÉSZ Ön három óra múlva közölte, hogy a tüzet eloltották?

TÁBORNOK Igen, közöltem... Egyébként, milyen jogon kérdez ön ki engem? Erdeklődjön azoknál, akik-nek jelentettem... Mert én jelentettem! ... Jelen-tettem!

ÜGYÉSZ Ön kocsin érkezett a reaktor épületéhez. Tudta vagy nem értette meg, hogy a sugárzás miatt ez megengedhetetlen?

A Tábornok hallgat

Tudta vagy nem értette meg? GÉPKOCSIVEZETŐ A tábornok elvtárs azt mondta nekem, hogy ott veszélytelen. Még ha a reaktor szét is esne, az egész sugárzás belül van, és a betonfalakon keresztül nem hatol át. Így mondta.

ÜGYÉSZ Beszéljünk másról. Miért nem volt a tűzoltóknak védőöltözete? Egynek sem! Az előírás szerint azoknak, akik az erőmű tűzoltóegységében dolgoznak, biztosítani kell a védőöltözetet.

A Tábornok hallgat

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Valószínűtlennek tartották, pontosabban — teljesen kizártnak, hogy szükség lehet rá. ÜGYÉSZ Tehát a védőöltözetet takarékoskodtak. TÁBORNOK Nem akarok és nem fogok önnek felelni! Nem fogok! Nincs joga engem kihallgatni! ...

A Biciklista odamegy az Ügyészhez

BICIKLISTA Én vagyok az a bizonyos „Biciklista”. ÜGYÉSZ No és?

GÉPKOCSIVEZETŐ Eszembe jutott! Köröznek egy veszélyes bűnözőt. Tolvaj. A tett színhelyéről a lopás befejezése után... általában biciklin szeret eltűnni.

BICIKLISTA Pontosan. Én vagyok az. Fiatal koromban jól hajtottam a bicajom, a kiváló sportoló címre is jelöltek, de azután a lábamat törtem... És az életem is eltört velem együtt... Háromszor elítéltek, leültem, és most szökésben vagyok... Én vagyok az a bizonyos „Biciklista”! A városkában két lakást ki-pakoltam ... Kevés pénzmag volt — háromszáz, és egy pár függő... sovány zsákmány. A bicajom hajtottam a hídon, amikor az a dolog, szóval az atom-valami kilövellt. Arról az oldalról kaptak el... Az utolsó cérnaszálat is leszedték rólam, mindent elvettek — úgyhogy nincs bizonyítékom ...

ÜGYÉSZ Minek mondja ezt el? Törredelmes vallomás?

BICIKLISTA Hát, ügyész polgártárs, elfoghat engem, de az én betörésem — két lakás megdezsmálása —

morzsányi, ha összehasonlítjuk azzal *(rámutat a Tábornokra)*, amit ez elkövetett. Az én törvénycikkem — az enyém. De őt mi szerint fogod elítélni, hé? TÁBORNOK Elhallgass, bűnöző... *(Megfordul, bemegy a saját fülkéjébe)*

BICIKLISTA *(Ügyésznek)* Tessék... *(Kinyújtja maga elé mind a két kezét)* Vagy láncocskával nem láttad el magad?... Hiszen tudtad, hogy kihez jössz! Ha legalább megijesztetted volna! ...

Lassan esik össze. Anna Petrovna felemeli

ANNA PETROVNA Segítsenek! ...

A Gépkocsivezetővel és az Ügyésszel együtt bevonzolják a Biciklistát a fülkéjébe. Az Ügyész és a Gépkocsivezető visszajönnek

ÜGYÉSZ (a verítéket törli az arcáról) *Tyű, szép ráadás ...*

GÉPKOCSIVEZETŐ Szükségtelenül támadt rá annyim a tábornok elvtársra. Jó ember. Segít, ha megkérem ... A lányomat elhelyezte a kórházba ... Valószínűleg nem ő a bűnös. Ügy élt, mint mindenki.

ÜGYÉSZ Ó a te életedet... (keresi a szavakat) veszélyeztette, te meg...

GÉPKOCSIVEZETŐ Nekem úgy rémlik, hogy a tábornok elvtárs nagyon kinlódik. Szóval ... azért, hogy semmit sem tudott erről az egész sugárzásról... Hiszen én sem tudtam. Nem tanultam... Talán könyveket kellett volna olvasni, okos könyveket, és én meg kémeokról, meg a különféle detektívekről olvastam... A tábornok elvtárs meg — inkább a szerelemtől. „A kurtizánok tündöklése és nyomorúsága” vagy „Okini-szan három élete”... Nem a szerelemtől, hanem a sugárzásról kellett volna olvasni... De vajon tudja-e az ember, hogy hol esik a fejére a téglá. Ó saját magát sem sajnálta.

ÜGYÉSZ Jóságosak vagyunk. Milyen kár.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Vajon a jóság — az rossz?

ÜGYÉSZ Meg kell nézni, hogy milyen...

Vera jön be. Körülnéz. Majd óvatosan kinyitja a 3. sz. fülke ajtaját, és bemegy oda

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Én vagyok a soron. Hallgasson ki!

ÜGYÉSZ Mindössze csak néhány kérdésem van. Önnel kapcsolatban úgyis mindent világosan látok. Ön nem volt az eröműben, ugye?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem értem oda. De ott voltam, amikor kezdődött.

ÜGYÉSZ Mindjárt megértette, hogy mi történt? ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Majdnem. Nagy vonalakban.

ÜGYÉSZ És elment?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Eltávoztam ... Értse meg...

ÜGYÉSZ Az unokái egyedül voltak otthon. Tudom.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE A blokkban folyt a munka... Láttam... Itt a szomszédságban, nyolc kilo-méternyire lakik az anyósom. Gondoltam, átugrom a faluba, otthagynom az unokákat, és rögtön vissza-jövök.

ÜGYÉSZ És miért nem mozgósította a várost? Hadd ugrottak volna mind át a faluba... Sőt közelebb, mindössze öt kilométernyire... Gyalog is elmehettek volna ... Csak közölni kellett volna rádióon, mindenkinek megmondani... És nem kellett volna egy éjjelt és egy nappalt várni a hivatalos evakuálásig.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ez nem olyan egyszerű.

ÜGYÉSZ Beülni a Zsigulijába, felvenni az unokáit, és elhajtani ... Egyszerűbb? Hiszen ön a többiekénél jobban megértette, hogy mi történt... Reggel a gyerekek a városban futballoztak. És friss uborkát hoztak fel vidékről, az utcán árulták...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem tudtam visszajönni. Hiszen ön is tudja, mi történt. Önnek bizonyára el-mesélték ...

ÜGYÉSZ Ostobaság, persze. A kocsis kicsúszt az út-testről, és egy helyben forogtak a kerekai. Tizenöt percig nem bírt 'elmozdulni onnan. Szerencsére, az unokák nem szálltak ki a kocsiból... Igen, tudom. És az úton visszafelé az orvosok is ellenőrizték önt.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE A „sűrűjébe” kerültem bele. A kilövellés alá.

Anna Petrovna jön, ki. Észreveszi a félig nyitott ajtót a 3. sz. fülkébe. Bemegy oda

ÜGYÉSZ Másról akartam kérdezni. Megnéztem a káderlapját. Iskola, főiskola. Egyébként ott, a műegyetemen nem volt különleges sikere — olyan közepes

tehetség. A csoportjából mindazonáltal az egyetlen, aki — egy erömű vezetője lett. A többiek nem tudtak érvényesülni. Mivel tudja ezt megmagyarázni?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Nem törekedtem. Dolgoztam. Bizonyára másoknál jobban, ezért is léptettek elő. Ne aggódjon — „pártfogóm” nem volt. Apám nem miniszter, az apósom — munkás. Senki sem állt mögöttem. Magam voltam.

ÜGYÉSZ Saját maga, tehát... És miért távolították el állásából az előző eröművezetőt, nem tudja?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ezt mindenki tudja — botrányhős. Plusz négy megrovás az állami feladatok meghiúsítása miatt.

ÜGYÉSZ Az eröműben tisztelettel beszélnek róla. Sőt szeretettel.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Tudom, hogy élethetetlennek tartották ...

ÜGYÉSZ Természetesen, hiszen távolról sem teljesített minden parancsot! Ellentmondott ... Igaz is, a bizonyos negyedik blokk üzembe helyezését is határozottan ellenezte.

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Ezt hadd derítse ki a főnökség. Ott, a minisztériumban nem tudatlanok ülnek. Ismerik mindenütt a helyzetet, nálunk az eröműben is.

ÜGYÉSZ Ön miért nem ellenkezett sohasem? Vagy nem volt rá oka?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Miért éppen „ellenkezett”?

Kértem... irtam... általában dolgoztam, ahogy kell! ÜGYÉSZ És megrovások nélkül?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Igen, megrovások nélkül. Vagy ez talán rossz?

ÜGYÉSZ Az ön elődjének négy megrovása volt — és egyetlen komoly balesete sem! Önnek egyetlen megrovása sincsen — és itt a szerencsétlenség!...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hát így állunk! Szóval bűn-bakot keres? Nem fog sikerülni!

ÜGYÉSZ Valóban, nem lehet megfogni! ... Kicsűszik ...

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hiába próbál engem hibáztatni. Én magam is gondolok rá: miért történt ilyes-mi? Nem találok rá feleletet... Véletlen, és csak ennyi. Utazzon el más eröművekre, nézze meg, vajon nálunk rosszabb? Nem! Hittelt érdemlően mondhatom -- hiszen én sok eröműben voltam... nálunk jobb a helyzet. És hát a minisztérium vándorzászlóját háromszor kaptuk meg, a tervet is mindig teljesítettük ... Úgyhogy ne nálunk keresse a bűnösöket! Ne nálunk ... Magyarázza meg: miért romlott tíz év alatt az eröműveknek szállított felszerelés minősége? Miért kapunk elavult készülékeket és berendezéseket? Végül miért telik három hónapba, amíg egy javítási igény vagy például azoknak a kapcsolóknak a rendelése eljut a minisztériumba, és ugyanilyen sokáig, amíg visszakerül hozzánk? Ilyen „miértek”-et én önnek tucatszámra felsorolhatnék, de vajon csak én? Kérdezze meg a vizieröműveket vagy a hőeröműveket — náluk ugyanez a helyzet. És a gépiparban vagy az elektronikai iparban, náluk sem jobb. A sebezhető pont a mi eröművünknel került elő — mások szerencsésebbek voltak, itt pedig egyszerűen csak szerencsétlenség történt. Talán ön, ügyész létére, hallotta már, hogyan nevezik ki Moszkvában az áruházak igazgatóit? Nem? No, hát én elmondom önnek... Tehát, jóváhagyták az igazgató kinevezését és azt mondták neki: „Tudom, hogy lopni fogsz, de mi nem nyúlunk hozzád. De ne vedd rossz néven, ha azután leültetünk — nálunk, a terv alapján, évente egy igazgatót bíróság elé kell állítani, hogy a közvélemény felháborodását levezessük ... így hát, lopj addig, amíg a börtönbe kerülés sorrendje elér...” Hát loptak is, hogy a családjukról gondoskodjanak, amíg ők börtönbüntetésüket leülik, és hogy azután a megélhetés-re is jusson.

ÜGYÉSZ Hogyan vezette ön az eröművet ilyen filozófiával?

ATOMERÓMÚ VEZETŐJE Hát miért, vajon egy héttel ezelőtt volt iellienem kifogás? Nem, csak a lehető legjobb vélemények ... Ellenőrizheti.

ÜGYÉSZ És mindazonáltal a szomszédos erömű igazgatója mindenkit riasztott, amikor a sugárzás szintje emelkedett! Azt hitte, hogy nála történt valami ...

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Ön maga támasztja alá az én szavaimat! A szomszéd azt gondolta, hogy nála van baj. Nos, én meg nem gondoltam, hogy nálam van! ... Hát ez minden. Vizszontlátásra. Egyébként, azt hiszem, hogy nem kerül rá sor ...

ÜGYÉSZ Én ennek ellenére kívánom önnek...

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE Nem, én nem erre gondoltam (a fülkékre mutat). Ha kikerülök innen, úgysem találkozunk. Az állásomból elbocsátanak, ez nyilván-való, de hogy bíróság elé állítsanak?! Túlságosan sok embert kell elítélni e' miatt a szerencsétlenség miatt . . . Megindul .a láncreakció, és még nem tudni, meg lehet-e állítani... Így hát vizszontlátásra! ... Igen, és jobb lenne, ha minél gyorsabban elfeledkeznénk erről a szerencsétlenségről... Mindenkinek jobb ... *Ügy* is lesz. Sokaknak, nem csupán nekem, jaj, menyire nincsen szüksége erre a szerencsétlenségre!... Így bizony nyugtalan élet kezdődött el, s itt a reaktor felrobbant! Mintha direkt, szándékosan történt volna ... mint egy szobotázs ...

HALHATATLAN (*kidugja a fejét*) Mindennél könnyebb az imperialista nagytőkének számlájára írni a bűnöket!

ATOMERÓMŰ VEZETŐJE (*Ügyésznek*) Nos, velem is (*Halhatatlan felé bólint*) beszéljessen. Mindent tud. Hát én most búcsúzom! Jogom van nem válaszolni az ön kérdéseire — várja meg, amíg innen kijutok ... (*Elmegy a saját fülkéjébe*)

HALHATATLAN (*Ügyésznek*) Nekem csupán egy kérdésem van: ön valóban szeretne eljárást indítani el-lene (*rámutat az Atomerómű Vezetőjének fülkéjére*) és a többiek ellen? Vagy csak úgy rájuk ijesztett?

ÜGYÉSZ *Ügy* vélem, hogy egy ilyen eljárás feltétlenül szükséges. Éspedig nyilvános tárgyalást szeretnék!

HALHATATLAN El tudja érni?

ÜGYÉSZ Nem tudom, sikerül-e. De igyekszem.

HALHATATLAN Önnek mindig sikerül megkapni azt, amit akar?

ÜGYÉSZ Nem mindig, de gyakran.

HALHATATLAN Akkor hálás vagyok önnek.

ÜGYÉSZ Köszönöm. De nem mindenre vagyunk képesek.

HALHATATLAN *Ügy* látszik, ha nagyon akarja... ÜGYÉSZ Az orvosok sokáig elmaradnak... HALHATATLAN Műtét... Nehéz megmondani, mikor

végződik. És jöjjön el minél gyakrabban. Itt még sok mindent lehet tisztázni ...

ÜGYÉSZ Van még két találkozásom a kórházban. Ott sok a tanú. Ki kell kérdezni őket.

HALHATATLAN Ahhoz, hogy a hamuból feltámadjunk, a pokol minden körén át kell mennünk. Csak akkor juthatunk el a tisztítóüzbe.

Az Ügyész kimegy. A 3. sz. fülkéből kijön Anna Petrovna és Vera. Vera sír

ANNA PETROVNA Nyugodj meg! A könnyek már nem segítenek.

VERA (*zokogva*) A mellén fekszik a rózsza. Féltve szorította magához.

ANNA PETROVNA Neked szánta. Szeretett volna megajándékozni velem.

VERA A postára futottam. Interurbán hívást jegyez-tettem elő. Az édesanyjával akartam beszélni, de senki sem felelt. Azt akartam megmondani, hogy a fiával minden rendben van.

ANNA PETROVNA Jó, hogy nem tudtál beszélni vele ...

VERA Bocssáson meg, Anna Petrovna, de lehetne még egy keveset mellette lennem, néznem őt... Az arca nyugodt, mintha...

ANNA PETROVNA Őt már sírba tették. És senki sem láthatja többé az arcát. Ólomkoporsó és betonszarkofág... Másképp nem szabad. Hiszen a test óránként két-három röntgennyit sugárzik ki. És néhány évtizedig sugározni fog... Nem szabad ...

Az 5. sz. fülkében villog a fény

Gyorsan! És töröld le a könnyeket! A fülkébe mosolyogva kell belépni! Várják a mosolyodat, várják .. . Gyerünk, kislányom ...

Villog a fény a 8. tsz., 6. sz. és 4. sz. fülkében. A ,szín-pad mélyén éles vörös fény — ,a grafit még egyre ég

TÁJÉKOZTATÁS RÁDIÓN (*Férfihang*) ...Az evakuáció megkezdéséről és módjáról a lakosságot rádió, televízió értesítik, a sajtóban közzéteszik, és tudomására hozzák a munka- vagy lakóhelyen. A polgári védelem szervei intézkednek, hogy az evakuálandók táplálkozását megszervezzék, de akinél tartalék élelmiszer akad, vigye magával... Ne felejtsek el, hogy nukleáris támadás esetében a legnagyobb óvatosságot kell tanúsítani, és fegyelmeztségét mindenkinek meg kell őrizni.

5

Ugyanaznap második fele. A 9. sz. fülkében nem ,ég a lámpa. Szergejev, Ptyicina, Anna Petrovna, Vera és Ljubov a hallban beszélgetnek. ,Halhatatlan, mint díg, most is hallgatózik

SZERGEJEV Depresszió. Mindegyiknél.

PTYICINA Hiszen mindent látnak, és megjött az ideje. Rájuk támadt a fájdalom. (*Ljubovnak*) Mindnek adott fájdalomcsillapító injekciót?

LJUBOV Igen.

VERA Hallgatnak. Egy szót sem szólnak.

SZERGEJEV Depresszió... Emlékszik, Ligyija Sztjepanovna, arra a mi első betegünkre? Most ugyanúgy, mint akkor, a végzettségérzés fogott el ...

PTYICINA Szedd össze magad! Nincs jogunk hozzá! Az az első nem maradhatott életben. S te ezt nagyon jól tudod. De most megmenthettük volna őt, tehát ezek az évtizedek nem teltek el hiába.

SZERGEJEV Nem gondoltam, hogy a fizikusnál olyan sok volt a röntgen! *Ügy* tűnt, hogy kevesebb, kissé kevesebb ...

PTYICINA A reaktor mellett volt. És tudta, hogy nem éli túl. Azért sietett befejezni a számításait. Sikerült neki. Örökre megmarad a tudomány számára.

SZERGEJEV Túl nagy volt az ára.

PTYICINA És ki ismeri a mi életünk igazi értékét? És hogyan állapíthatjuk meg? Miféle árjegyzék szerint?

VERA Hát csakugyan... mind? Akkor mindez minek nekünk (*körbemutat*), minek?

PTYICINA Azért, kislányom, hogy mások túléljék

Mások... De sajnos, a jövőben ...

SZERGEJEV Nem tudom megszokni. Sehogy sem tudom megtanulni.

PTYICINA És hála istennek. Mihelyt kezdted megszokni, menj el. Rögtön menj el.

VERA Hát csakugyan senkinek sincs a legcsekélyebb esélye sem?

ANNA PETROVNA Természetesen, van. (*Mutatja Hal-hatatlan fülkáját*) Neki, *ügy* látszott, a legcsekélyebb esélye sincs, és él.

SZERGEJEV Az ötösnek, szerintem, a mája és a tüdeje jobban van. De szükség volna csontvelő-átültetésre... Neki — elsősorban. De nincs donor ... Anyanyira borzasztó, hogy mindnek van, de annak, akin valóban lehetne segíteni — nincsen.

PTYICINA Az amerikaiánál, aki iderepült, szintén nincsen? A sajtókonferencián azt mondta, hogy azonnal kérhet az európai és amerikai adatbankoktól. Lehet, hogy ott van?

SZERGEJEV Kérhet. De ez sokáig tart. Keresni kell, azután elhozni ide... sokáig tart! ... Néha teljesen tanácstalan vagyok a saját erőtlenségünk miatt. LJUBOV Ezután minden éjjel róla fogok álmodni. PTYICINA Azt hiszed, kislányom, hogy én nem álmodok róla? Bizony már jó negyven éve. Szünet nélkül.

LJUBOV De hát így meg lehet örülni!

PTYICINA: A És megőrültek, kislányom. De mit tehetünk, rajtunk kívül senki sincsen. És ki fogja ezt el-végezni kívülünk?

LJUBOV Elutazom ...

PTYICINA Nem tartlak vissza. De nektek, lányaim, már nincs hová mennetek. Visszakéredzkedtek, örök-re. És ő (*Szergejev felé bólint*) visszavesz, egészen biztosan felvesz megint, mert ti már sehol sem tud-

tok dolgozni ... Csak itt... Valamikor mi Anna Petrovnával, olyanok voltunk, mint ti. Egyszer itt maradtunk. És nem bírtunk elmenni. Mert ott kint, a2 utcán, más az élet. Íztelen talán... Itt pedig, lányaim, a fájdalom van, a szakadatlan fájdalom, mint közülrük mindegyiknél *(a fülkék felé int)*, és ez fájdalom — ez a mi életünk... Mi már nem leszünk itt Anna Petrovnával, de ti itt maradtok. És ugyan-ilyen lányok jönnek, és megtanítják őket, hogy fájalmukat *(a fülkék felé bólint)* hogyan vállalják magukra. És a szívetek mindig fájni fog ..

Csöng a telefon. Anna Petrovna felveszi a ,kagylót. Bólint Szergejevnek

ANNA PETROVNA Önt keresik, Lev Ivanovics. A minisztériumból...

SZERGEJEV *(a kagylóba)* Igen, én vagyok... Okvetlenül... Itt nálunk rossz a helyzet, nincs mivel dicsekednünk ... Hát, ezt önök jobban tudják, készek vagyunk rá, ha ragaszkodnak hozzá ... Fogadjuk.. *(Lerakja a telefonkagylót)* Nos, Kyle jön, aki megjelenik, ha beszélnek róla. Mindjárt itt lesz. Saját szemével akarja látni, mi van nálunk...

PTYICINA Hát még hol láthatna ilyet? ...

SZERGEJEV Pár perc múlva megérkezik. Teremtse-nek itt rendet, mégiscsak először van nálunk egy professzor Amerikából... Ugyhogy készüljenek föl. Orvosi tanácskozásra jön hozzánk.

PTYICINA Megnézzük, hogy mit tanácsol .. . SZERGEJEV

Ligyija Sztjepanovna, szelidebben, ké-

rem. Elvégre ez magas politika... Kyle a sajtóval találkozik, elbeszéli, mit látott. Neki, ott Nyugaton, hisznek.

PTYICINA Kár, hogy nem nekünk... Ne izguljon, igazgatónk, magas színvonalú fogadtatásban részesítjük.

Szergejev ,kimegy

VERA Megnézem, mi van ott nálunk. *(A fülkére mt tat)*

PTYICINNA Lányok, mindenki fusson a helyére. Én pedig kifújom magam, valahogy elfáradtam. Az ábrázatomat úgy sem kell kifesztenem: ha öregasszony, legyen öregasszony.

LJUBOV Ugyan már, Ligyija Sztjepanovna ... P^TTYICINA Menj csak, lányom. Én csak kérdezek.

Csakugyan, azt hiszed, hogy nem akarom magam megmutatni az amerikaiak? Elég időm van még, amíg átöltöznek, átjutnak az ultraviola függönyön ... van idő.

Anna Petrovna, Ljubov és Vera bemennek ,a fülkébe. Megjelenik Halhatatlan

HALHATATLAN Ez az a híres Kyle? Nagyon érdekes. Egy alkalommal az egyik cikkében ellentmondásra bukkantam.

PTYICINA Nos, kezdeményezz vitát vele. Hadd tudja meg, milyen művelték a mi pácienseink. HALHATATLAN Nem tréfálok ..

PTYICINA Én sem. Ez olyan régi megállapítás, mint a világ, hogy nekünk, oroszoknak, feltétlenül tanulnunk kell valakinél. Hol a franciáknál, hol a németeknél, hol az angoloknál, hol pedig az amerikaiak-nál...

HALHATATLAN A rádióból hallottam, hogy Kyle gyógyszert hozott. Majdnem félmillió dollár érték-ben!

PTYICINA Ezért köszönet illet meg. De én nem Kyléről beszélek. Ajánlani fognak nekünk különféle dezaktiválási módokat és gyógyszereket... Természetesen megvesszük, és ők meg várják, hogy nálunk milyen eredmények születnek. Rajtunk próbálják ki. Kísérleteznek.

HALHATATLAN Ez már annyira keserű ...

PTYICINA Morgok? Lehetséges. De fáj az, hogy megint ránk akarják rakni a terhet. És nem először... Most lármáznak, hogy az oroszok ilyenek és olya-nak — semmit sem közöltek a szerencsétlenségéről.

A terményeinket nem veszik meg, hajóinkat és repülőinket nem engedik be országukba. Fertőzöttek írják... Olyan szenzációt kerekítettek ki a történetből, hogy itt az ideje, hogy fehér lepedőbe csavarjuk be magunkat, és kimenjünk a temetőbe... Aztár elmúlik néhány nap, kilármázták magukat, és már kéri, hogy engedjék be őket a szerencsétlenség zónájába. Hogy a mi számlánkra tapasztalatokat gyűjtsenek maguknak. Mi meg a fülünket hegyezzük, mosolygunk, mondva, csak gyertek, drága vendégeink kenyérrel és sóval fogadunk titeket ...

HALHATATLAN A szertelen orosz lélek.

PTYICINA Tanítanak bennünket, tanítanak, és mi nyíltszívűen mindent megmutatunk.

HALHATATLAN Így volt, van és lesz ! Másképpen nem tudjuk csinálni. A saját szerencsétlenségünket lenyeljük, a másén sirunk. De Kyle miatt szükségtelen keseregni. Hiszen ő a gyerekeit is magával hozta ide hozzánk. A többiek elvitték, ő meg elhozta. Jó ember. Nem idegen számára a mi szerencsétlenségünk. És ez többet ér a millióknál!

PTYICINA Ez igaz. És már én is depressziós vagyok, ahogy Lev Ivanovics mondta. Látod, és még itt sem tudunk idegen szó nélkül boldogulni. Már hiszen egyszerűbb azt mondani — reménytelen szomorúság. Üres, határtalan szomorúság, és sehová sem tudsz elrejtőzni, menekülni előle.

HALHATATLAN Azért mégis van hová — a munkába.

PTYICINA Te valóban a vigasztalók közé tartozol. Derék fickó ! Mégis felemelkedtél, pedig egyszer hullá részegen feküdtél. Négykézláb mászva éltél, mint egy kiskutya.

HALHATATLAN De az is maradtam, tulajdonképpen ...

PTYICINA No, jól van, ne büslakodj. Te vagy az utolsó optimista.

Anna Petrovna jön ki í fülkéből

HALHATATLAN *(Ptyicinához hajol és súgva kérdezi)*

Egy kis kérdésem van. Igaz, hogy azt írta rólam —

„a csontvelő változásával elveszítette az egyéniségét”?

PTYICINA Igaz. Minek ez neked?

HALHATATLAN Tehát a csontvelő — mértékadó?

PTYICLNA Nem értem.

HALHATATLAN Bárkinek megfelel?

PTYICLNA Elvben igen.

HALHATATLAN Köszönöm a felvilágosítást. Vissza-megyek a helyemre, elő kell készülnöm a magas kül-földi vendég fogadására.

ANNA PETROVNA Csak kalap és csokornyakkendő nélkül.

HALHATATLAN Tudom, kivel állok szemben. Egy-szerű, elegáns és méltóságteljes leszek. Mégiscsak a mi kísérletünkben én vagyok az aduász.

PTYICINA Már nem is tudom, hogy mit is csinálnánk nélküled, fiacskám!

HALHATATLAN Én kalap és csokornyakkendő nél-kül, ön pedig — „fiacskám” nélkül. Megegyeztünk? Egyszerűbb — elvtárs, vagy — végső esetben —, tekintettel a nemzetközi helyzetre: „Halhatatlan úr”.

leintettel a nemzetközi helyzetre: „Halhatatlan úr.” *(Bemegy a fülkéjébe)*

PTYICINA Mi van ott?

ANNA PETROVNA Sajnos, a dinamika olyan, mint azelőtt. Úgy látszik, hogy az ilyen magas dózisoknál a mi, módszerünk sem nagyon hatékony. Kissé jobb, de csak kissé ..

PTYICINA Amikor elindultunk, még a négyszáz röntgenest sem tudtuk megmenteni... Most pedig már átjutottunk a hatszázon is. Azok, akik azelőtt hónapokig itt feküdtek, nem mindig kerülnek el innen, most pedig a hagyományos klinikákban vannak. És te azt mondd, „kissé-kissé”. Az nem kérdés, hogy szeretnénk nagyobbat lépni, de a „sugárka” borzalmas betegség, talán még a ráknál is szörnyűbb ...

ANNA PETROVNA Ez érthető, de a szívem mélyén mégsem tudom elfogadni. Minden ellenszégül, nem lehet hinni benne.

PTYICINA Hiszen én emlékszem rád, amikor egészen fiatal voltál. Szakmai gyakorlatra jöttél hozzánk, úgy, mint Vera és Ljubov. Es el akartál szököni, és kinlódtál, és nem hittél ..

ANNA PETROVNA Jó kislányok ezek... Mindketten...

PTYICINA Magamhoz veszem őket... munkára. Ki-harcolom, hogy bejelentkezhesse nek, és legalább egy szobát kapjanak kezdetben. Már túljutottak a legszörnyűbb élményeken, eredményesen fognak dolgozni.

Bejön Szergejev és Kyle professzor

SZERGEJEV Ez, tisztelt kollégám, a mi harmadik emeletünk. Az a bizonyos, amelyről hallott, és amelyet annyira meg akart ismerni... Engedje meg, hogy be-mutassam önnek Ptyicina professzort és másik professzorunkat ...

ANNA PETROVNA Doktort ...

SZERGEJEV A mi Anna Petrovnánk, mint mindig, kibesíti a saját beosztását, szerénykedik ...

KYLE *(az első mondatot angolul mondja, és rögtön le is fordítja)* I am indeed very pleased, my dear colleagues, to meet you — Nagyon örülök, kedves kollégák, hogy megismerkedhetem önökkel.

SZERGEJEV *(Verára és Ljubovra mutat)* A mi doktoraink — szakmai gyakorlaton vannak nálunk. Amint önnek már elmondtam, az intézetben állandóan szakmai gyakorlaton vesznek részt a különböző atmerőművek és klinikák orvosai, akik sugárbiológiában akarnak szakképzettséget szerezni. Bizonyos ideig a laboratóriumban dolgoznak, megismerkednek a legújabb kutatásokkal. Pontosan úgy, mint önök-nél.

KYLE Ó, igen, a mi központjainkban kialakult rend-szer leginkább megfelel a páciensek érdekeinek. Hiszen, lényegében, kollégáim, mi önökkel együtt, értük dolgozunk, ugyebár?

SZERGEJEV Természetesen. Voltam az önök központjaiban. Ideálisak.

PTYICINA Mellesleg, itt nálunk jóval korábban szervezték meg.

KYLE Sajnos, kollégám, az önök információit nem mindig terjesztik széles körben. Eljövetelem egyik célja — megismertetni az amerikai és európai köz-véleményt a valódi helyzettel. Azonnal megjegyzem, hogy az önök információi teljesen megfelelnek a valóságnak, azonban mi, Nyugaton, máshoz szoktunk hozzá. Bocssásák meg a kritikai megjegyzést, de — ahogy nekem mondták — jelenleg a kritika divatba jött önöknél. Nem így van, kollégák?

PTYICINA Az, hogy az önök közvéleménye rosszul informált, az nem a mi hibánk, hanem az önök baja. SZERGEJEV Ligyija Sztjepanovna!

PTYICINA Hallgatok, hallgatok.

KYLE De miért hallgatna, Ptyicina professzor? Cinnek igaz van, az ön nagyszerű munkáit a saját folyó-iratomban rendszeresen közlöm. Sajnos, az utóbbi két-három évben nem találkozom velük olyan gyakran, de minden egyes cikke — gyöngyszem!

PTYICINA Öregszem, és ezért betegeskedem. Meg lusta is vagyok írni.

KYLE Ó, ez nagy kár, professzor! Az ön tapasztalatai, az ön tudása felbecsülhetetlen értékű. Es, higgye el, én mindig őszintén sajnálom, hogy ön nem vesz részt kongresszusainkon és konferenciáinkon. Hányszor! fordultam már önhöz, kérve, hogy jöjjön el!

PTYICINA Ne vegye, kérem, rossz néven — otthon ülő ember vagyok.

KYLE Szergejev professzor rendszeresen részt vesz találkozásainkon. És mindig ragyogó előadásokat tart!

SZERGEJEV Köszönöm. Kérem, kolléga ! *(Hívja az első fülkéhez)* ...Sajnos, pácienseink közül néhányal már ...

KYLE Megérttem. Mélyen sajnálom, és együtt érzek önökkel. Megismerkedtem más klinikákon a helyzet-tel — borzalmas az, ami történt, de az önök szak-emberei minden lehetőt megtesznek. Én a világ köz-véleményéhez fordultam, és azt hiszem, hogy minden 'segítségét megadnak. Ön bizonyára tudja, hogy én

személy szerint félmillió értékű gyógyszert hoztam ajándékba. Ez az első önkéntes megajánlás. Segítségünk jelentősebb is lehet ... Mehetünk, kész vagyok.

Kyle és Szergejev bemennek gaz ,sz. fülkébe

ANNA PETROVNA *(Ptyicinának)* Miért szállt vele vitába?

PTYICINA Rossz a természetem. Nem tudok uralkodni magamon.

VERA De ez az amerikai professzor nem rossz! Képzett ember.

LJUBOV Ók a saját érdekeikről nem feledkeznek meg ..

PTYICINA Ne támadjátok. Kyle valóban elsőrendű specialista.

De ...

LJUBOV Mi az a „de“?

PTYICINA Nagyszerű sebész, de a csontvelő-átültetés csak meghatározott sugárdózis esetében segít. Kissé több, mint hatszáz röntgen — és hatástalan. Ő pedig a csontvelő-átültetést csodaszernek tekinti.

ANNA PETROVNA Beszükült szakember. Ők mind ilyenek.

Szergejev és Kyle kijönnek. Az amerikai professzor gondterhelten rázza a fejét. ,Bemennek .a ,következő fülkébe

LJUBOV Amerikában vannak ilyen intézetek, mint a mienk?

PTYICINA Kétfelm. Túlságosan drága a fenntartása, ha nincsenek páciensek. És a számoláshoz értenek.

Szergejev és Kyle átmennek a következő fülkébe

ANNA PETROVNA Azt hiszem, hogy most majd létre-hoznak.

Mégiscsak az atom századában élünk!

PTYICINA Megnézik, hogyan van nálunk. Megcsinálják ugyanazt, meghívják az újságírókat, azok kiszinezik, hogy milyen kitűnő központ, és azután ide utaz-nak, és azt mondják, nicsak, mi megcsináltuk úgy, ahogy Amerikában van.

VERA Maga szerint kiderül, hogy Oroszország az elefántok országa ...

PTYICINA Elefántok itt nincsenek. De a sugárbiológiában sokkal előbbre vagyunk, az biztos. És majd meg-látjátok, hogyan fog mindenre reagálni ...

Szergejev és (Kyle bemennek Halhatatlanhoz

Most a mi fiacskánk jól szórakozik. Számára Kyle — ajándék, anyira unatkozik ... *(Anna Petrovnának)* Te voltál az, aki beszéltél neki a csontvelőről?

ANNA PETROVNA Ő maga is mindent elolvas, meg-tud.

Tudásvágyó ..

PTYICINA Nem tetszett nekem a hangulata.

Szergejev, Kyle és Halhatatlan kijönnek a fülkéből

HALHATATLAN *(átnyújt egy folyóiratot)* Kyle úr, itt rólam mindent megírtak. A legrészletesebben. Nekem nehéz lenne bármit is hozzátenni.

KYLE Kösznöm. Önnek igen hálás vagyok. Ön csodálatos páciens.

SZERGEJEV Szeret eredetieskedni!

HALHATATLAN Nem. Csupán szerettem volna Kyle úrral globális problémákról beszélgetni. Az én személyes sorsom ... csak egy homokszem egész bolygónk viharában ...

KYLE Ön igen pontosan meghatározta a helyzetet... uram...

HALHATATLAN Halhatatlannak hívnak.

KYLE Igen-igen, Halhatatlan úr. És éppen ez a látogatás megint meggyőzött róla.

VERA Önöknél, Amerikában, van ilyen központ?

KYLE Egyelőre nincsen. De most már szilárdan meggyőződtem róla, hogy feltétlenül szükséges. Éppen ebben győződtem meg engem Halhatatlan úr ... Furcsa egy családnév ez ...

HALHATATLAN *Művésznév.* Mint Stendhal vagy George Sand ... Az amerikaiak közül most senki sem jut eszembe. Igen, egyébként ez nem fontos.

KYLE Egyetértek önnel... Egyetértek. És teljesen megrendültem attól, amit láttam. Fantasztikus!

PTYICINA A dózisok valóban fantasztikusak:

KYLE Osztom a nézetét, Ptyicina professzor. Ez borzalmas tragédia, és feltétlenül le kell vonnunk belőle minden tanulságot. Önök a gyógyítás során csodálatos tapasztalatokat szereztek. Én azt képzeltem, hogy ilyen sugárdózisok mellett egy pillanat alatt előre eldőlt a betegség kimenetele... Önök azonban kiemelkedő eredményeket értek el!

SZERGEJEV Örülök, hogy ön ennyire nagyra értékeli a munkánkat, professzor úr, hálásak vagyunk érte. KYLE Holnap sajtókonferencia lesz nálam. Kérem önt, Szergejev professzor és önt is, Ptyicina professzor, legyenek mellett, amikor az újságírók megrohannak.

PTYICINA Nem tudok eljönni. Dolgozom.

KYLE Megértem. De ön, Szergejev professzor, egyszerűen köteles mellettem állni. Be kell mutatnom a sajtónak, milyen kitűnő szakemberek dolgoznak az önök országában, meg kell ezt tennem.

SZERGEJEV Igen megtisztel. Eljövök.

KYLE És ami a legfontosabb, amit nekünk kettőnknek meg kell mondanunk a világ sajtójának, az az, hogy ez a tragédia az atomerőművön — jelentéktelen incidens az atomháborúhoz viszonyítva. Ezt a háborút most már szemléletesen is el lehet képzelni.

VERA De hiszen önök maguk ... Önöknél, Amerikában van az...

SZERGEJEV Vera!

KYLE Megértem bájos fiatal kollégámat. Igen, nálunk sok a különböző nézet, és a történeteknek különböző értelmezése van, de azt gondolom, hogy bennünket, orvosokat egyvalami összeköt: egy atomkatasztrófa esetében nem lesz kit gyógyítanunk. Mi, orvosok azonban egyszerűen nem vagyunk elegenden a közvélemény megváltoztatásához! Ez mindenki pusztulását jelenti.

HALHATATLAN Szarkofág.

KYLE Hogyan? Nem értem.

HALHATATLAN Az egész bolygó egy kollektív szarkofág.

KYLE Nagyszerű! Ha megengedi, fel fogom használni ezt a meghatározást.

HALHATATLAN önnel ajándékozom. Nem sajnálom...

KYLE Mesélni fogok önről, az ön humoráról, az ön rendkívüli sorsáról. Sajnos, nem hívhatom meg hozzánk, Amerikába. Megértem, hogy ez lehetetlen...

HALHATATLAN Nagyon messze van, és én nem szeretek repülőn utazni. Háttha lezuhan, és összetörik, nem?

KYLE *(nevet)* Humorista! Hogy nekem mennyire tetszenek az oroszok... még ilyen nehéz percekben sem tudnak meglenni humor nélkül!

HALHATATLAN *(komoran)* Valóban, nagyon mulatságos.

Villog az 1. sz. és a 8. sz. fülke lámpája, hallatszik a csengés

PTYICINA Bocsásson meg, nekünk most dolgoznunk kell ...

KYLE Nem tartom fel önöket. Búcsúzom!

SZERGEJEV Kikisérem a vendéget.

HALHATATLAN *(Kyle-nak)* Egy pillanatra, professzor. Szeretnék valamit a magam módján, egyszerűen megmagyarázni ... Illemszabályok és diplomácia nélkül. Szabad?... Felejtsd el, hogy amerikai vagy és oroszok között ... Mondd meg becsületesen, nem szörnyű ez az egész? *(A fülkékre mutat)*

KYLE *(megzavarodik)* Nagyon... És szinte el sem hihető, hogy ilyesmi létezhet ...

HALHATATLAN Hát akkor te ott, Amerikában, mondd meg a tieidnek, no, azoknak, akik az atombombát akarják... Mondd meg, ha elindul a robbanás, akkor semmi sem marad, semmi sem... Vagy legfeljebb olyanok, mint én... De ebben nincsen semmi

.öröm, hidd el nekem, nincs benne sem öröm, sete élet. Így modd el.

KYLE Okvetlenül...

HALHATATLAN Rendes fickó vagy... Kár, hogy ná lunk érvényben van a parancs, mert a legnagyobb élvezettel pertut ittam volna veled egy decivell.. Minden jót, professzor, hosszú és boldog életet ki-vánok önnek!

Kyle és Szergejev elmegy. Ptyicina Verával, Anna Petrovna Ljubovval a fülkébe mennek

(Elgondolkozva) Itt pontot teszek. Úgy látszik, mái megéltém, hogy világhíres legyek ...

Elalszik az 1. sz. fülkében a fény. Ptyicina jön ki onnar

Ligyija Sztjepanovna, lehetne önnel komolyan beszélni?

PTYICINA Ez ilyen sürgős?

HALHATATLAN Igen. Emlékszik, hogy az első műtél után azt mondta nekem: „Kérj, amit akarsz, teljesítem!”?

PTYICINA Mondtam ilyesmit.

HALHATATLAN Most szeretnék valamit kérni.

PTYICINA Ilyen sokáig vártál?

HALHATATLAN Itt az ideje. Vegye az én csontve-lömet, és adja oda annak, tudja, az 5. sz. fülkében ...

PTYICINA Hogy mit ki nem gondolsz, fiacskám!

HALHATATLAN Komolyan beszélék.

PTYICINA Ez óriási kockázat. Számodra. Nincs hozzá jogom.

HALHATATLAN Én kérem, ez azt jelenti, hogy van joga. Így szükséges.

PTYICINA Nyugodj meg...

HALHATATLAN Teljesen nyugodt és józan vagyok. Lehetséges, hogy először ebben a négyszáznolcvan-nyolc napon. Jogom van életemben legalább egyszer végrehajtani egy tettet! Először életemben ...

PTYICINA Nem kell így ...

Anna Petrovna jön ki a fülkéből

HALHATATLAN Kell. Halhatatlan? Nevetséges ... Nem Halhatatlan, hanem Nyúl. Es mindig is az volt... Az élet? A nyúl szerepében?... Nos, meg-elégsem vele, és nyúl maradok, de egy feltétel mellett — feltétlenül meg kell mentenem őt! *(Az 5. sz. fülkére mutat)*

ANNA PETROVNA Miért éppen őt?

HALHATATLAN Neki élnie kell. Nincs joga velük együtt *(rámutat a fülkékre)* meghalni ... Emlékeznek, hogy volt a középkorban? A belpoklosnak a nyakára csengőt kötöttek. Szükséges, hogy mindenki tudja, hogy azok közül megy ott egy, aki bűnös. Hadd mutassanak ujjal rá, hadd rémisztgessék vele a gyermekeket... Én közölném az arcképét minden újságban, az első oldalon... És tanítanám az iskolában, hogy a gyermekeknek milyeneknek nem szabad len-ni, amikor felnőnek... Vinném őt egyik városból a másikba, és mutogatnám őt az embereknek: íme, itt van, nézzétek, a főbűnösök egyike! ... Életre akarom őt ítélni ...

Minden fülkében, az 5. sz. és a 10. sz. fülkén kívül, el-alszik a fény. Ptyicina átöleli Halhatatlant, és vele együtt bemegy a 10. sz. fülkébe. Csöng a telefon. Anna Petrovna felemeli a kagylót

ANNA PETROVNA Hallgatom, Lev Ivanovics ... Egy óra múlva?... Várjuk... *(Verának és Ljubovnak)* Még hat ember jön... Hamarosan hozzánk... Elő kell készítenünk a fülkéket ...

Kimennek. A háttérben kissé gyengül a vörös fény. A 10. sz. fülkében fokozatosan kialszik a fény

TÁJÉKOZTATÁS RADIÓN A színház tagjaitól és a szerzőtől:
„Praviknak és Lelecsinekónak, Kibeneknek

és Ognatyenkónak, Ticsurnak és Vasuknak, Tyityeneknek és Tyeljatnyikovnak, Busziginnak és Gricenkónak, a tűzoltóknak és az erőmű dolgozóinak, fizikusoknak és gépmestereknek, tiszteknek és katonáknak, helikopterpilótáknak és bányászoknak, fel-nőtteknek és gyermekeknek — mindenkinek, aki életének és egészségének feláldozásával eloltotta Csernobil atomtűzét, ajánljuk ezt az előadást."

A háttérben eltűnik a vörös fény. A színpadon teljes a sötétség. Csak az 5. sz. fülke jelez

A függöny lassan összecsukódik

Megjelent a Znamja című folyóirat 1986. évi 9. számában. Moszkvában.